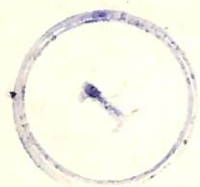

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՖՈՆԴԼՈՐԸ

891.99
Հ-25

19 NOV 2017

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՍԶ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՎ.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
Ի Ն Ս Տ Ի Տ ՈՒ Տ

391.99

2-25

ար

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՓՈԼԿԼՈՐԸ

ԺԱՂՈՎԱԾՈՒ

Պատ. խմբագիր Ս. Կարապետյան
Տեխ. խմբագիր ~~Ս. Կարապետյան~~
Մրցագրիչ Ռ. Տոկմակ

Կազմի, խմբագրության լիազորված անդամների
նկարները Տ ա ր ա գ ր ո ս ի

Գիրքը տարված, սպագրված, կազմված չի
կիսվումները պատրաստված են Պետական
Համալսարանի Հրատարակչության
սպասարանում, Տեղան 68.

2543
38

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ա. Բ. Ա. Ն.

Նախկին Կուլտուրայի Պատմության ու Ներկայիս Պատմության և Գրականության Ինստիտուտներում բուն դրած և տարիներ շարունակ իրենց սե գործը կատարող ժողովրդի մերկացված թշնամիները քիչ չեն հասցրել նաև ժողովրդական ստեղծագործության, մասնավորապես՝ հայկական խորհրդային ֆոլկլորի հավաքման և ուսումնասիրության բնագավառում: Հենց միայն այն փաստը, վոր մինչև որս հրապարակի վրա չկա ժամանակակից հայկական ֆոլկլորին նվիրված մի մի ամփոփ ժողովածու, ժողովրդի թշնամիների այդ վնասարարության պերճախոս ապացույցն է:

Մեր ընթերցող մասսան, հաճախ, ժամանակակից հայ ժողովրդական ստեղծագործության նմուշներին առաջիմ ծանոթանում է վնչ թե բնագրերի միջոցով, այլ թարգմանություններից: Վերջին ել տարրերնալ, բայց փաստ է այն, վոր այս բուպեյին հայկական խորհրդային ֆոլկլորի լավագույն նմուշներն արդեն դարձել են ուսումնական լեզվականության (տե՛ս „Творчество народов СССР“ հոյակապ հատորը), իսկ հայ բանվորն ու կոլտնտեսական գյուղացին տակավին չունեն իրենց ձեռքի տակ՝ իրենց իսկ ծոցից դուրս յեկած ժողովրդական աշխատանքների, գյուղական ինքնուս բանաստեղծների ու աշուղների լավագույն ստեղծագործությունները՝ ամբողջ աշխարհի պարտադիր հանձարեղ առաջնորդներ Լեւինի և Անայինի, Հովտեմերյան Սոցիալիստական Մեծ Հեղափոխության, քաղաքացիական կռիւների, կոլտնտեսական ուրախ ու յերջանիկ կյանքի, սոցիալիստական շինարարության այլ և այլ բնագավառների (եւկտրիֆիկացիա, քաղաքային շինարարություն և այլն), նոր կենցաղի և այլնի մասին:

Այդ աշխատությունները դրությանը վերջ տալու և ընթերցող մասսաներին հայկական խորհրդային ֆոլկլորի մի շարք նմուշներին ծանոթացնելու նպատակով՝ Պատմ. և Գր. Ինստիտուտը հրա-

տարակուսթյան և հանձնում ներկա ժողովածուն, միաժամանակ
ձեռնարկելով նոր նյութերի հավաքման գործին:

* * *

«Հայկական խորհրդային ֆոլկլորը» ժողովածուի նյութերը
հավաքագրել և խնամքով աշխատակից, բանահավաք Գ. Թար-
վերդյանը, խնամքով աշխատակից հատկապես այդ նպատակով
պարբերաբար գործուղվելով Հայկական ԽՍՀ Զանրապետության մի
շարք շրջաններ (Ղաթարլու, Վաղարշապատ, Աշտարակ, Կոտայք,
Ախտա, Նոր-Բայազետ, Դիլիջան և այլն):

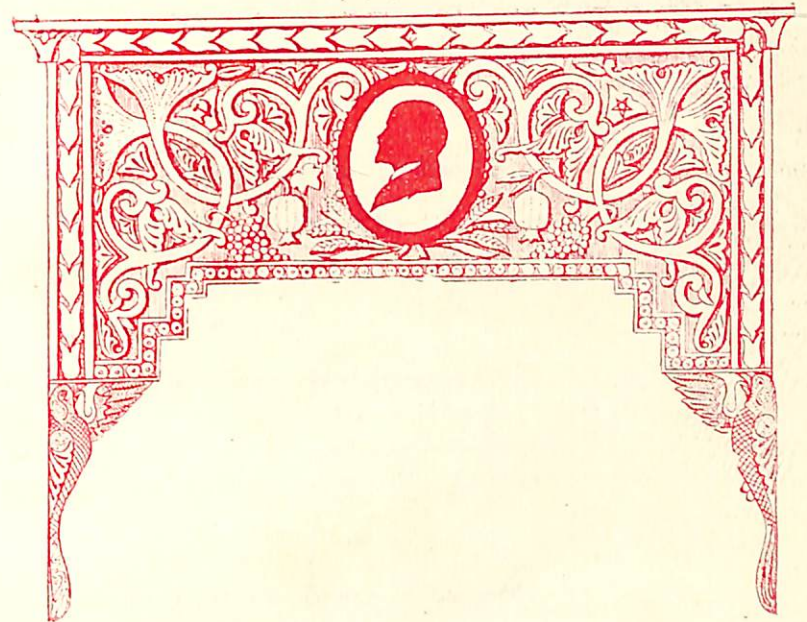
Նյութերն ընտրել, դասավորել, ծանոթագրել (բանահավաքի
գրավոր վկայությունների հիման վրա), բառաբանը կազմել և
մասնագիտական խմբագրությունը կատարել և խնամքով աշխատակից
Ա. Ղանալյանը:

Յերգերի վերնագրերը գրել են մասամբ իրենք՝ ժողովրդա-
կան յերգիչներն ու աշուղները, մասամբ էլ՝ բանահավաքը, նյու-
թը գրանցելիս:

Պատմության յեվ Գրականության Ինստիտուտ

17 հունվարի 1938 թ.

Յերեվան.

Լ Ե Ն Ի Ն

ԼԵՆԻՆ ՓԱԶԸ

Ն Ս Ղ Ը Լ

1

Ե՛ն վճի՛լ ի, վուր ժողովուրթին կը պախի.
Ե՛ն վճի՛լ ի, վուր ընըշպարաց քսմա՛կ ի.
Ե՛ն վճի՛լ ի, վուր ֆանլաքտերաց խամխար ի—
Ե՛նիկ մեկ փաշե մ' ի, անուն ուր Լանին:

2

Մասամբ ըմ կեր, անուն ուր մալշուրիկ.
Լանին անունց գինբաշին ի.
Վով անունց խետ ի, դուր մալ կես կ'ենի խըս ուրիշաց.
Մալշուրիկ, գովա՛ ըզմալ հնա ժողովրթի խամխար:

3

Հալըլըլ մալ, դովլաթ, գո՛ զըմեն մոտ գանգինաց.
Կոյք, զըկարողութեն, գո՛ զըմեն մոտ գանգինաց.
Վուսիլ, զըմուլք, գո՛ զըմեն մոտ գանգինաց.
Ֆաղիրն ի, ըզուր երկու տարածի ծեռնիր...

Զանգին կ'ուտի յեղ ը մեղր, հատի ըզուր ոգեն.
Հախատ հունի ուրան զըգորեխաց, հուլթան.
Զանգին տըփի հոքրու կլխուն, անել տա ըզուր պան,
Հախատ հարչըլի, հալըշի, հո՛ր տուն կո ուր ջան:

Զանգինաց ը սուլթանաց խոսկ մեկ ի.
Ամաա գ'արի վուր, անունք քիչ ին, հախատ շատ ի.

Քիչ զըշատ կը տանջա, զանու նսֆ կ'ուտի.
Սիլահս ը կուշաթ անու ծեռին ի:

4

Տանակ վոսկոռաց խասեր ի չխո...
Լանին փաշեն հանկաթի մ' տղե մ' եր.
Ենիկ թուով ըզուր սուլթան ը հանքմաթի հիրես.
— Յես տը կովիմ, ասից, տ' ազատիմ զհանկատ...

5

Հուքմաթ եր, քանչից ուր զուրք ը զուրանպիտ.
Ձանգիյքտիր տրին ուրանց խնր ը խնդեն.
Բանգիր, անգանիր չխո խասին քանմգ.
Ատուենք անեն քշին, յերիշ երին զըխ Լանին փաշեն:

6

Լանին փաշեն եր, կանչից ըզուր հանկատ-
Փուզանրաքտիր.
Կանչից քանբը, պանվան, խեխճ խզմաթ քանբեր.
Հինչքան կին անպիտին, թնփին Լանին փաշեն քանմգ.
Փնտ ը փնտնտ, չնք ը զանգնմգ առած զուրանց սիլահ:

7

Ըսխտին Լանին փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Ըստալին փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Կլիմ փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Սերգո փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Կիրով փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Կալինին փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Շահումյան փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Միկոյան փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Ղուկաս փաշեն խեծմով ուր ձին, քըշից.
Գանակից լե զճւ երին փանդիրաց որդուն:

8

Հոնքմաթ եր, խըտ զանգինաց առան, եկան ուրանց զուրք.
Խանթարքիր առան, եկան ուրանց զուրք.
Չխո Խնգլիզ առավ, եկավ ուրան զուրք.
Ֆուհրադ առավ, եկավ ուրան զուրք.
Ամրքյան առավ, եկավ ուրան զուրք.
Ճալփուն առավ, եկավ ուրան զուրք.
Չին-Մանին առավ, եկավ ուրան զուրք.
Մսրը-Հիսար առան, եկան ուրանց զուրք.
Ոսման-Տաճիկ առավ, եկավ ուրան զուրք.
Աջամ-Պարսիկ առավ, եկավ ուրան զուրք.
Հանք-Ալման առան, եկան ուրանց զուրք:
Ատուենք զըմմեն տը ծեծկվին խըտ Լանին փաշին:

9

Ձանգինաց զուրքի մե զըսմ եր՝ փարով վանցկան.
Ձանգինաց զուրքի մե զըսմ եր՝ շուխ պանված.
Ձանգինաց զուրքի մե զըսմ եր՝ վանկուտ-Չանպախ.
Մե զըսմ լե ուտար, անծանութ մարթեր:

Են վուր փարով եր եկի, ըզուր կլնի կը պաներ.
Են վուր շուխ պանված եր, ըզուր կլնի կը ծանկեր.
Են վուր վանկուտ-Չանպախ եր, կը վաներ, կը փաներ,
Մացեր ին ուտար մարթեր, վուր ուրանց վեջ չեր:

10

Են վուր Լանին փաշի մարթեր ին, մեկ սիրտ, մեկ խնքի.
Ձըմմեն ել զըկված պանվուրքեր ին հանկատ.
Ձըմմեն ել զըկված ըռապարքեր ին հանկատ.
Ձըմմեն ել զըկված, անկուռ, խեխճ, հանկատ,
Հախըրի զուրկ, սիրտը վանված մարթեր...

Զուրքը և ըռհաթ զանրկին-զանրկվան խըտ իրար,
Ծեծին-ծեծկվան խըտ իրար.

—Ե՛յ, վրեժի կանխ ի, կանչից Լանին փաշեն.

Զանրկեք, ծեղուղման փուչ երեք.

Կուվեք, ծեղադատութեն ծեղք պերեք:

—Ե՛յ, կանչից թաքնվուր-սուլթան ուր դուրաց.

Զանրկեք հտա չփխխ-չփլուխ նախիրաց.

Վն շատ կոտորի, անու կը տամ զբխաչ և մինդալ.

Քանդածնիրաց հտա խանժան կ'ուզա խել՝

Զիմ թուր և թանջ, զիմ թանջանորութեն...

Զանրկին, ծեծկվան լուսուն չուր ի եվար.

Զորաց մեչ ինչքան կին պանվուրքի,

Զորաց մեչ ինչքան կին ըռըպարքի,

Ասին.—Մենք վրեժ զանինք մեր ֆանդիլ անխալտանց.

Պուլուր փանխին, անցին դըխ Լանին փաշեն:

Զանրկին, ծեծկվան լուսուն չուր ի եվար.

Զանունք ունին զըթուփ և զամբար,

Ատունք՝ քանի մ' փշտով և զանրաբինա.

Զանունք ունին մոսին, մանուին հրացան,

Ատունք՝ պան և յեղան, գանգանագ.

Զանունք՝ զըպուլըմիտ, չանր ի ֆանթ,

Ատունք՝ վանուց, չանքը, փոցի և կերանթի...

Ե՛յ,—կանչից Լանին փաշեն,

Խեծավ ուր ձին, քըչից հանեչ.

Մինչև յեփ, անավ, ըզմե անուն ծըծիք.

Մինչև յեփ, անավ, հտա հանաչար գավթիք.

Մինչև յեփ, անավ, մե իրանվունք խլիք,

Մինչև յեփ, անավ, հանաչար տիրապետիք...

Ասավ, քըչից հանեչ՝ ըզուր կանր ըսյրադ պանած.

Անու հավեն պանվուր կնաց խանգար-խանգար.

Անու հավեն ոքչպար կնաց խանգար-խանգար.

Անու հավեն աննիյաթքար կնաց խանգար-խանգար.

Անու հավեն անտուն, քանդած խանգար-խանգար.

Անու հավեն անկուռ, յեփի խանգար-խանգար.

Անու հավեն անխուղ-անճուր խանգար-խանգար...

Պունին զանխար, զըսար, զըքար զըման դեխեն.

Պունին ծորի, քար, զըկապան զըման դեխեն.

Պունին դետի, մերի, չընդը զըման դեխեն.

Պունին տանալի, զանու և պանխի զըման դեխեն.

Պունին անուտ, չանի-չիման զըման դեխեն.

Պունին զըծուլ, հանխուր, ոքման զըման դեխեն...

Զանրկին, զանրկվան, դուռնան ելավ, հանաչար պանից.

Զանրկին, զանրկվան, լեշը փուլավ, տանալ-տանալ.

Ըսպանվողաց անուն ելավ, կապից զըգետ,

Ես անապետ քար կլտորեր զըմանաքանջ...

Զանրկին, զանրկվան՝ մե կոզմ հանքմթ, մե կոզմ ըսյթ.

Զանունք ունին զըթուփ և զամբար, զըզուրման.

Ատունք՝ քանի մ' փշտով թվանք, զանրաբինա.

Զանունք ունին մոսին, մանուին, խըտ—հրացան,

Ատունք՝ պան և փոցի և յեղան, չիշ, կերանթի.

Զանունք ունին զըպուլըմիտ, չանր ի ֆանթ,

Ատունք՝ ճպուտ, քար և կուլթ, կացին, ուրաք...

Զանրկին, զանրկվան չուրի կետր, արե թեքից,

Ես հանքմթի զըռաց մեչեն հինչքան կին,

Ես վուր փանուլ եր եկի, ըզուր կըն և պաներ.

Ես վուր շուխ պանված եր, ըզուր կըն և ծածկեր.

Ես վուր վանխուտ-ջանապան եր, վաներ, կը փաներ.

Մացեր ին ոտար մարթեր, վուր ուրանց վեջ հեր:

Կեսոր թեքվից, Լանին փաշի զուրքը նեղվից...
 Ի՞նչ տը աներ փետ զըփնտնտ զըթոփու տեմ.
 Ի՞նչ տը աներ կացին, մանգաղ թվանքի տեմ...
 Լանին փաշեն խնամը երեց՝ քնմադ ուղեց.
 Լանին փաշեն հովար եցկից, խնամխնամ ուղեց.
 Խնամխնամ, քնմադ թնփան, եկան չորս դեխերաց.
 Եկան, խնաման, սե պանվորքեր խնամը-խնամը.
 Անունց ետվեն ըռըշպարքեր խնամը-խնամը.
 Անունց ետվեն սանիյաթ քնմանի խնամը-խնամը.
 Անունց ետվեն լուծ-քնդցածնի խնամը-խնամը.
 Անունց ետվեն անխուղ-անճուր խնամը-խնամը...

Քնմադ եկավ, Լանին փաշի կուղմ զորացավ.
 Հոն քմաթաց կուղմ թուլցավ, խոքնավ...

Ջարկին, զարկվան, դոման ելավ հախշար պոնից.
 Ջարկին, զարկվան, լեշը փովավ տնպակ-տնպակ.
 Ըսպանվողաց արուն ելավ, կապեց զըգետ.
 Ես աննադետ քնը կլտորեր զըմանաքնը...
 Ջարկին, զարկվան, Լանին փաշի զուրքը զորից.
 Ջոռ քնշիցին, աչքը խփուկ հառեջ վնդին.
 Ել չիբիշկին թոփ ը թվանք զըպուլմիտ.
 Դոշով պանցին ուրանց ճամփան մըշ են զորաց.
 Վուտքի տակ լոշ տնպակ-տնպակ կոխին, անցան.
 Յոթ խատ զարնվեր, ընդներ, մեկը անցնեի հառեջ.
 Ջոմադ թափեր քննց փոյիզու խոփ-խոփ...

Լանին փաշեն կ'երթեր հառեջ՝ պոնած բայրաղ.
 — Հա՛յ-հա՛յ, տղաք. հա՛ռեջ անցեք, որը մերն ի...
 Հառեջ անցավ քնդցածնի բաց ուղու մեկին.
 Հոն քմաթաց զուրք խնամավ հիւրուր, փախավ ցրիվ...

Լանին փաշի զուրքը թափավ քննց զըմուրիս.
 Քննց բնաբու սեւ ը սեւով դետ վնմաբաժ.
 Քննց դոնանի վնմաբ կարկուտ... զինչ պնտուխաս.
 Քննց զըծովու ֆոթունի պետ անդ ը անման,
 Քննց սնմ յեկի... երկինք կետինք, իրուր խնունվան...

Մեկ դիյնմաթ փոթավ զնխշար գալավ իրուր.
 Լանին փաշեն յերեշ երաց, առավ զըմմեն.
 Առավ անունց թոփ ը թվանք, ջնբախանեն.
 Առավ անունց մոսին-մանտին զըզուլմարեն.
 Առավ անունց զըպուլմիտ, չարխ ի ֆնլմք.
 Տվից, ցրվից, քանդից, փոփից մեկ հախշըքով...

Հոն քմաթաց զուրք վուր մեկն ընգավ, վուր մեկ փնխավ.
 Մըշ հախշըքին կորան, կոցին, թողեր կտրավ.
 Հոն քմաթարշի, երա ըռանց ճոշ սուլթանին,
 Ջըռ դանդաղ ը պնց պերան երա ծարին.
 Սաղ-սաղամաթ պոնին քնշին մոտ Լանինուն:

Լանին ասավ. — Պիյան-սնրսաղ, ետ ի՞նչ երիւր.
 Քն ի՞նչ պն ի կառավարել մըշ հախշըքին:
 Երա ծար, թե. — Յեա քն վոտաց մեռնիմ, Լանին,
 Մի սպանիւր, հեյրան իմ քե, ճի խնայիւր.
 Կտոր ըմ խոզ տու ցանիմ դավուն, ընեմ բոստանչի,
 Քն սնդաղին, խետ իմ խիզանց ապրինք մինչի...
 — Յեա չըմ խափվի, ետա շոզոմ խոքերտ իթմըգ.
 Ասեց Լանին, քաշեց զըսուր կլնին իզարկ...
 Կլոխն իզարկ, ջնմադ թափից երա քնլխան.
 Փողանիւրաց շնկն եկան ինչպնքն կին,
 Քնշին, երու լոշը երին ծվեն-ծվեն...
 Երու կլնի զարկին երկեն մեկ ըռոտիմ ծեր,
 Առան ուրանց ծեռ, քննց բայրաղ պարզիցին վեր.
 Հախշար — անմ պտըտցուցին, չոբի նեխավ,
 Ետե քցին մըշ քնլուդին...

Ստաղալ գլմշկ, վուր նստեր եր հոխշրի վրին.
 Բանի-քանի նրունքտեր եր երի ենի,
 Բանի-քանի ոջախներ եր մարե ենի,
 Բանի-քանի ճուղներ եր թողե խեխճ-վուրփ,
 Բանի-քանի մերեր-քանի սեւեր խաքած,
 Բանի ջանկ-ջիւղան կնքտիւր վորփեւփորի,
 Բանի-քանի կը միկըտին մըզ գնդանայ,
 Բանի կռիւ գըշմամթա սարքեց ենի,
 Կուղեր գախար-անձմ գնդթի, իրմով ենի...

Լանին փաշեն մնլուրիկի տրից գնկուն.
 Երկրի կարք վերուց, երեց կլոխն ի վեր:
 Են աննչվա գննդիններաց երից կատու,
 Խլից ամեն ինչ ծեռներաց, թողից անտուն:
 Են աննչվա քանդերներաց երից փաշա.—
 Զըմմեն մեկ-մեկ տնտնովուր ին մըզ գիւղանին:
 Են աննչվա բեգիւր, անդք շինեց յետիւր.
 Զըմմեն պունից, կոռծից, եսկեց, քշից ներսիւ:
 Են աննչվա նոքար, չորան, զըխղամթքար,
 Զըմմեն տարաւ, տվից հուսը՝մ, տրից սնրքար:
 Երկիր զըմմեն կլոխ ետու պննվուրքերաց.
 Երկիր զըմմեն կլոխ ետու ըւրջպարաց,
 Երկիր զըմմեն կլոխ ետու խեխճ նոքարաց:
 Ով վուր խեխճ եր, նաշար, քնդցած, տարաւ հոռեչ,
 Ով գննդին եր, անդա ու բնդ, տփեց գլխին,
 Բշեց, կնքին մամու խոլթուխ, անտնրց մտան,
 Յան քնդցած, ծարավ, զվեցին, վեռչը խնտան:

Երկիր հիստեց Լանին փաշեն,
 Թողեց զըմմեն ուրան մարթեր.
 Հնշխատավուր առից ուր թեի տակ...

Ասի և Գարո Բարցումյան:

ԼԵՆԻՆԻ ՅԵՐԿԸ

Լսեք, պատմեմ իրականից,
 Թե իսկը թիւ եր Լենինը.
 Հասկացող եր ամեն բանից,
 Շնորքի ծով եր Լենինը:

Ծով խելքովը աշխարհ չափեց,
 Ինչքան ճիգ ու ջանքեր թափեց.
 Թշնամին տեսավ, սարսափեց,
 Ընկերներով եր Լենինը:

Ընկերներով շատ-շատ տարի,
 Աշխատեցին ժիր ու արի.
 Մեծ հոքի յեր, խղճով բարի,
 Շատ անունով եր Լենինը:

Անունը պայծառ ու մեծ եր,
 Լուս տվող կրակ ու բոց եր.
 Բարի, մարդասեր, անկեղծ եր,
 Եհարարով եր Լենինը:

Եհարարով, քաջ գեկավար,
 Գտավ բանվորին դեղ ու ճար.
 Շատ հոգսեր քաշեց անհամար,
 Ինթիզարով եր Լենինը:

Ինթիզարը առավ գործով,
 Իմաստուն, խելացի, փորցով.
 Սաղ թշնամիքը թափեց ծով,
 Զառք ը գոռով եր Լենինը:

25 43
38

—Ձառքերդ զոռ, բանվոր, դեղացի,
Ասալ՝ թեղ արա, միացի,
Բոլոր բանվորին ընկերացի.
Այսպես խոսող եր Լենինը:

Խոսող եր, խոսքերը անգին,
Շուռ ավեց աշխարհը իր հանգին.
Շինելով նորը, քանդեց հին,
Հինը կործանող եր Լենինը:

Կործանեց ուժեղը, չարը,
Վեր քարին չթողեց քարը.
Կարվեց բուրժուայի ճարը,
Խիստ հեռուող եր Լենինը:

Հետեց, յերկիրը շինեց,
Անապատները ջուր անցուց.
Ծովը ծովի հետ միացուց,
Քաջ, աշխատող եր Լենինը:

Աշխատողին պարծանք լինի,
Հետևողներին կյանք լինի,
Նազուք, խոսքերդ թանգ լինի,
Արժանավոր եր Լենինը:

Ասել է կույր առողջ Բյամալ Բեկարյանը, 33 տարեկան, Լենինականի օրհանդեսի առողջական անունը—
Ն ա զ ո ռ Է:

ԼԵՆԻՆՈՒ ԽԱՂ

Խեղճ ու նաչար շատ լաց արին,
Նիկոլ¹ ընգավ, աշկ բաց արին.
Ետ վճն արեց, հտ վճն արեց,—
Ետիկ զըմմեն Լենին արեց:

Պետրոպոլա² եկավ լուրը,
Կարթին դիվանխանի դուռը.
Ետ վճն արեց, հտ վճն արեց,—
Ետիկ զըմմեն Լենին արեց:

Ֆադիլեներաց ծաթի արև,
Ջանգլինքերաց որըն ի սև.
Ետ վճն արեց, հտ վճն արեց,—
Ետիկ զըմմեն Լենին արեց:

Ռոզուն թալեց իրեք գեխից,
Խմբապետքեր փախան գեղից.
Ետ վճն արեց, հտ վճն արեց,—
Ետիկ զըմմեն Լենին արեց:

Բալըխիք եկավ գդակ—պոպոզ,
Գառնեցըքոնց³ բըռներ ի մոզ.
Ետ վճն արեց, հտ վճն արեց,—
Ետիկ զըմմեն Լենին արեց:

¹ Նիկոլայ II ցարը:

² Պետրոպոլ—Պետրեբուրգ—Պետրոգրադ—Լենինգրադ:

³ Խոսքը վերաբերում է խմբապետներին:

Խընդոն¹ ասեց. — Մեր բան ի դուր,
 Թողեք փախենք զըլն Զանգեզուր.
 Ետ վճն արեց, ետ վճն արեց, —
 Ետիկ թամբզ Լենին արեց:

Առտու² ասեց. — Զիմ թալլած մալ
 Իմալ թորկեմ, փախնիմ իմալ...
 Ետ վճն արեց, ետ վճն արեց, —
 Ետիկ բուլբուր Լենին արեց:

Ասել է 65 տարեկան անգրագետ գյուղացի Պետրոս
 Շիրոյանը (բնիկ բազկալեցի):

¹ Մտուղերիստ, դաշնակ խմբապետ:

² Դառնեցի մտուղերիստ խմբապետ:

ԼԵՆԻՆՈՒ ԽԱՂ

Լենի եկավ ինչըն բազն,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Մե աղատեց շատ սթամե,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Լենի վոր կա՝ մեկ թավատ եր,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Լենու գործեր աղալաթ եր,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Լենու արած շատ իրավ եր,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Լենու գործեր հախշարք հավ եր,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Լենու գորք եր կարմիր Բանակ,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Քոմագ ին ամմեն ժամանակ,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Լենու շուռխք պիբեց մեղի,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Լենու պիրած մե կոլխոդ ի,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Արժի հախշրի — դունյի մալին,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Լենու պիրած՝ Շիրկանալ ի,
 Զան լո, լո, լո, լո:

Մեռնիմ ինու վարթ ջամալին,
 Զան լե, լե, լե, լե.
 Լենու հաշկեռթ ի Ըստալին,
 Հեյ ջան լո, լո, լո, լո:

Ասել է ակամցի 62 տարեկան պառավ Նուբար Խըն-
 խուրյանը:

ԲՃԻՃ գեղին դրեց զաղուն,
 Լենինո, Լենինո.

Մեռնեմ մեր Լենինոս խոքուն,
 Լենինո, ջմանինո:

Նոքար, խղմաթ տեր ին դառե,
 Լենինո, Լենինո.

Մեկ-մեկու ընկեր ին դառե,
 Լենինո, ջմանինո:

Սաղ ճժուկներ ըշկու մտան,
 Լենինո, Լենինո.

Լիխակյաններ հուսում կիտան,
 Լենինո, ջմանինո:

Լենի հաշխար շինեց դրախտ,
 Լենինո, Լենինո.

Վճռեց քնսիր-քնսուրաց բախտ,
 Լենինո, ջմանինո:

Լենի քշեց քսիվա, գլիր,
 Լենինո, Լենինո.

Քնսիր ապրի, քեզի իզին,
 Լենինո, ջմանինո:

Լենի հաշխար շինեց խավսար,
 Լենինո, Լենինո.

Լենի ունի քար ը քնսար,
 Լենինո, ջմանինո:

Ասել է Ղեղալ գյուղացի (Նոր-Բայազեդի օրհան)
 Չարո Առաքյալան, 30 աշիլան, բանվորուն:

ՄԸՐ ԽԱՉՈՅԻ ԽԱՂ

— Տղան խաչո, բաթրանք խաչո,
 Քո խին փոստե փափաղի տեղ
 Գլխիս դրած ետ շափախկեն
 Վճիվ ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Գլխիս դրած ետ շափախկեն
 Լենին ի տվե, Լենին ի տվե:

— Տղան խաչո, նոքնր խաչո,
 Քո ջընդըռ արխալըղի տեղ
 Վրիտ թաղա ետա ֆոխնջ
 Վճիվ ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Վրիտ խաչած թաղա ֆոխնջ
 Լենին ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Տղան խաչո, ֆաղիր խաչո,
 Քո քըրքըրված աբայի տեղ
 Վրիտ մահուդ ետա փալթո
 Վճիվ ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Տան, չէս գիտի՝ վճիվ ի տվե,
 Լենին ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Տղան խաչո, յեթըմ խաչո,
 Քո կաղիլե մեշկապի տեղ
 Սեռսուփ, խորոտ ետա գոտին
 Վճիվ ի տվե, վճիվ ի տվե:

— Կապած սեռսուփ կարմիր գոտիս
 Լենին ի տվե, Լենին ի տվե:

- Տղան խաչո, քանզի խաչո,
Քո քանզի շապիկ—թմբընի տեղ
Ետ փաթըսդա համաշուրհներ
Վհիվ ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Իմ փաթըսդա համաշուրհներ
Լենին ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Տղան խաչո, չըփլանի խաչո,
Քո փաթալա տրեխներաց տեղ
Ետա վզնով սե սապոքտեր
Վհիվ ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Ետա վզնով սե սապոքտեր
Լենին ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Տղան խաչո, յեսը՛ր խաչո,
Քո լըլիլված հափ լեզվի տեղ
Ետա թրաշ, ճարտար խոսքեր
Վհիվ ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Ետա թրաշ, ճարտար խոսքեր
Լենին ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Տղան խաչո, խորած խաչո,
Քո անտաշ զըռ շարժումի տեղ
Ետա ոսըմ, կիտնակըթոն
Վհիվ ի տվե, վհիվ ի տվե:
- Ետա ոսըմ, կիտնակըթոն
Լենին ի տվե, վհիվ ի տվե:

Ասել է ականցի Չանո Գրիգորյանը, 28 տարեկան:
Ֆեզն ունի հասուկ յեղանակ. զառ տարածված է
Գառնիի յենթաճրջանի գյուղերում:

Մենք ունինք մեկ լավ Լենին,
Մենքիմ Լենինու գլխին.
Դին ը դիւրագ անխախտ ի,
Մենքիմ Լենինու բախտին:

Բախտ ու իզբալը շատ ի,
Մեր Լենինը մեկ խատ ի.
Մեկ խատ պայծառ ճրաք ի,
Քո դուշմանը տրաք ի:

Տրաքի, վով չի ուզի,
Մեր Լենինը մեկ լուս ի.
Լուսավորեց աշխարքը,
Կեցցե Լենինի փառքը:

Ազար-բեզար կուլակին,
Մենքիմ Լենինու կտակին:

Ասել է Կոմ-Բայազեդի 18 տարեկան Կոյեմ Սիմո-
նյանը. բանվորուհի Ղոնրում:

Լենինի խոսքերը մեկ-մեկ անգին քար,
Մեր թիկունքին կանգնած եր խնչպես բարձր սար,
Աշխարհի մեջ նրան նման շատ քիչ կար,
Շնորքով լցված եյիւր, քան ընկեր Լենին:

Քո անդը կանգնած ե ընկեր Բատալին,
Ժողովուրդն ե ընտրել ամենալավին,
Այսուհետե ապահով ե ժողովուրդ,
Կեցցե՛ գործ տարողդ, քան ընկեր Լենին:

Մի քանի բառեր ասավ Հակոբ Գևորգյան,
Ամբողջ ժողովուրդը թող լավ իմանան,
Լենինի պատմությունը յերբեք չմոռանան,
Այս ե իմ գովեստս, քան ընկեր Լենին:

Ասել ե Շիրվանջուղ (Արթիկի եղան) գյուղացի Հակոբ
Գեվորգյանը, 32 տարեկան, կոլսնեստական:

Ս Տ Ա Լ Ի Ն

ՄԵՐ ՀՈՒՅՍ ՍՏԱՆԻՆ

Դու մեր կյանքի միակ փրկիչ, դու մեր պահապան
Ստալին,

Մեր սրտերի ամեն ցավի բժիշկ, դեղ-դարման, Ստալին.
Դու լույսերի գլուխ գործոց, մտքի արև խավարի զեմ,
Սև մռթ ամպերին կործանող փայլուն ծիածան,
Ստալին:

Վիշտն ու կարիք մեռավ մեր մեջ, մեր աշխարհը
դախտ և այսոր,
Ուր նայում ես—խինդ ու ծիծաղ, յերջանկության
բախտ և այսոր.
Այդ հավատը մեր սրտերում միշտ վառ ու անխախտ և
այսոր,

Վորպես հարատև արեգակ, անվերջ, հավիտյան, Ստալին:

Արևելքից մինչ արևմուտք, հյուսիսից հարավ վողջ
աշխարհ,

Ազատության դաշտի վերա քո արևն և կապել կամար.
Դու բնության միակ նմուշ, դու միակ փրկիչ մեզ համար,
Ազատության նոր արշալույս, մտքերի ովկիան, Ստալին:

Խորաթափանց քո մտքերը իբրև դարնան մայիս
մեր մեջ,

Վառման բույրի անուշ հովի շողով են ման գալիս
մեր մեջ.

Ամեն բոսի կյանք ու արև, հույս ու սեր են տալիս
մեր մեջ,

Դու մեր արև, դու մեր մայիս, դու մեր զարուն,
ջան Ստալին:

Այս իմ յերգը ժողովրդի վրդ՝ սրտերն ե քո դեմ բանում,
Վերովհետե շատ եմ յեղեկ ամեն շրջան ու ամանում.
Աշխատավոր մարդկությունը, վորպես մեծ հոր՝
քեզ ե պաշտում,
Քանի վոր ամեն բանի մեջ քեզ են պարտական, Ստալին:

Ազգ ու ազինք արյան ծովից այսոր կյանքի դրախտն
են ընկել,
Նենգ ու դավի ճահճից փրկված, ծաղկած բուրաստան
են ընկել.
Վոդ՝ ազգերը յեղբայրացած, խաղաղության գիրկն
են ընկել,
Հանուն ցանած քո սերմերի, բարի սերմնացան, Ստալին:

Մբախ հարմար լեզու չունեմ ամեն բարիք թվելու,
Մարեր-ձորեր հողի առած դալիս են փառքդ տոնելու.
Այսոր աշխարհն ե պատրաստված իր սիրտն ու հոգին
քեզ տալու,
Այնքան վոր վեհ ու ազնիվ ես, դու մեր պատվական
Ստալին:

Ի՜նչ փուլթ, վոր հարբած ֆաշիզմը չանկռել կուզե
յերկաթ կամքիդ,
Կամ կատվի պես թաթ ե մեկնում անվեհեր ու պող-
պատ կամքիդ.
Միթե այդ կույրը չի տեսնում, վոր աշխարհն ե
անհաղթ կամքիդ
Հետը կապված մեկ մարդու պես, մեկ սրտի նման,
Ստալին:

Կարմրադրոշ քո բանակը, վոր մեր ծոցից ենք
քեզ տվել,
Լենինյան բարձր հանձարի հոգին նրանց մեջն ես դրել.

Մեր տղայք, աղջկերք, ոժտված քո շնչով, հերոս են
դառել,
Վոր ոճից ել վատ թշնամուդ հակահարված տան, Ստալին:
Այսոր սերունդներ միացված Լենինյան մեծ հանձարի
շուրջ,
Ու քո ձեռքով կռած-կռված փրկության ճանապարհի
շուրջ,
Կոմունիզմի վառ շողերը արագ թափով աշխարհի շուրջ,
Այսոր քո հանձարն ե վառում, լույսերի պաշտպան
Ստալին:

Աշխույժ հոգիս լսել կուզե գեթ մի բույն ձախդ ազգու,
Վոդ՝ աշխարհին մեկ սիրտ դարձնող հայրական
հրամանդ ազգու.
Կեցցե՛ փայլուն մտքիդ կերտված, անխախտ հենա-
բանդ ազգու,
Կեցցե՛ կազմդ բանակիդ հետ, անվախձան Ստալին:

Ասել ե Ապարանի օջառի Ղազմաբար գյուղացի
54 տարեկան կույր տատիկ Ասլույի:

Ս Տ Ա Լ Ի Ն

Արևի պես փայլ ես տալիս դու լուսատու հուր Ստալին,
Հաղթանակը քո ձեռքիդ ե, միտք ու զինքդ սուր,
Ստալին,
Թշնամիքդ ինչ ել արին, դու միշտ արթուն մնացիր,
Հակառակորդիդ բողձանքը անցավ իդուր, Ստալին:

Միշտ հավատարիմ են քեզի քո անկեղծ բնկերներդ,
Ամեն կողմեր մարդիկ ունիս, պաշտպանում են կարգերդ,
Թշնամիքդ սարսափում են տեսնելով քո պատկերդ,
Զար ֆաշիստներին վառելու կրակ ու հուր, Ստալին:

Աշուղ-Աթան կասե՛ հողմ ու քամին յերկաթին ի՞նչ կանի,
Գիշեր-ցերեկ կուզե փըչի, նա ամուր պատին ի՞նչ կանի,
Փաշխտը փայտ ե, դու պողպատ, փայտը պողպատին
Ի՞նչ կանի,
Ամենայն կողմերով հզոր դու լիակատար, Ստալին:

Ասել է Չանգեզուրի Գորիսի եղանի Բարսեղ
գյուղացի, մոտ 80 տարեկան առույ Արամ:

ՈՒՆԵՑԻՐ ՉԱՏԻՆ...

Ոքնեցիր շատին,
Խեղճին, աղքատին,
Պատժեցիր վատին,
Ընկեր Ստալին:

Անճար տնանկին,
Մուղղուր-բատրակին
Դու թևիդ տակին
Պահիր, Ստալին:

Բուրժուին ճնշիր,
Մեր յերկրից քըշիր,
Դաշնակին փըշիր,
Թառլան Ստալին:

Կնյազ, աղավաթ,
Ինչքան կային վատ,
Տները բարբադ
Արիր, Ստալին:

Տերտեր, վարժապետ,
Դաշնակ—խմբապետ,
Սառնիր իրար հետ,
Քըշիր, Ստալին:

Կուլակին երիր,
Յերկրից քերիր,
Մեզ նոր կյանք բերիր,
Ազիր Ստալին:

Կրոնից, վանքից,
Են խավար կյանքից,

Դառը տանջանքից,
Փրկի՛չ Ստալին:

Մեր բարի ընկեր,
Մեր ամաքլի հեր,
Մեր պաշտպան ու տեր,
Ղամխար Ստալին:

Ասել է Վերդին, Ղամարյուի եղանի Գեհա-
նաս գյուղացի, 52 տարեկան:

ՋԱՆ ՍՏԱԼԻՆ

Դալար մնաս դու մեզ համար,
Հե՛յ Ստալին, ջան Ստալին.
Յերջանկության դուռը բացար,
Մեր Ստալին, ջան Ստալին:

Աշխարհի մեջ դու մի հատ ես,
Հե՛յ Ստալին, ջան Ստալին.
Արեգակին համեմատ ես,
Մեր Ստալին, ջան Ստալին:

Առաջ քաշեցիր աղքատին,
Հե՛յ Ստալին, ջան Ստալին.
Պատժեցիր հարին ու վատին,
Մեր Ստալին, ջան Ստալին:

Լուս ու դարձոցներ անհամար,
Հե՛յ Ստալին, ջան Ստալին.
Դու կառուցեցիր մեզ համար,
Մեր Ստալին, ջան Ստալին:

Ասել է Հմայակ Հակոբյան—Ղափանի եղանի Քա-
ղառն գյուղացի:

ԿՈՒԽՈՋԸ ԱՆԻՆ Ա...

Կոլխոդը ալին ա,
Յորենը կալին ա.
Մեզի ուրախություն բերող՝
Ընկեր Ստալինն ա:

Մուլքին ու ժալին ա,
Ունեւոր հալին ա.
Մեզի ազատություն տվող՝
Ընկեր Ստալինն ա:

Ե՛՛յ գյալ ու գյալին ա,
Կարպետ ու խալին ա.
Կոլխոզները շենացնող՝
Ընկեր Ստալինն ա:

Շիրմահ ու շալին ա,
Ուրախ զարարին ա.
Սովետ աշխարհը շենցնող՝
Ընկեր Ստալինն ա:

Սմբո Գուրգարյան—Ն. Բալազեի օրջ.

ԹԵԼԼՈՒ ՅԱՐ

Ծուլությունը ատեցի,
Յար, յար.
Կոլխոզումը դատեցի,
Թեւոլ յար:

Կուլակներին քշեցին,
Յար, յար.
Մեզի առաջ քաշեցին,
Ելլու յար:

Ստալինի խրատով,
Յար, յար.
Մեր ցավերը փաբատով,
Թեւոլ յար:

Մենք Լենինի բանակն ենք,
Յար, յար.
Ստալինի զավակն ենք,
Ելլու յար:

Ստալինի սայիցը,
Յար, յար.
Պրծանք զարդ ու ցավիցը,
Թեւոլ յար:

Հին աշխարհից նաշի յեմ,
Յար, յար.
Հոկտեմբերի յաշին եմ,
Ելլու յար:

Ասել Ե Նուբար Հովհաննիսյան—Աւսարակի օրջ.

ԽԵԱԼԻ

Մատ ք յեզունի մաշել եմ,
Խալի գործել, նախշել եմ.
Ստալինի նկարը
Նրա վրա քաշել եմ:

Ե՛յ ջան, ընկեր Ստալին,
Քեզնով հասանք լավ հալի,
Նախշած, գործած, նկարած,
Քեզի փեշքեշ իմ խալին:

Խալու խեղ ել իմ ջանը
Ընի նրա դուրբանը.
Թող շատ աղբի Ստալին,
Կեցցե՛ իրա դավրանը:

Վարսիկ Արեղան—Ախսայի օրգանիսյ

ՍՏԱԼԻՆ

(Դասան)

Ստալինի արածը
Աշխարհով մեկ չափ եմ ասում,
Խելոք, բանիմաց, ընտիր,
Քաջ, բարեհամբավ եմ ասում:

Քաջ բարեհամբավ ու ժիր,
Գործով արժան ու ընտիր.
Բարի, արդար վեր ու զիր,
Ամեն կողմով լավ եմ ասում:

Ամեն կողմով լավի իրա՝
Տաքածվեց յերկրի վրա.
Ղեկավար գործը նրա՝
Մի անկործան նավ եմ ասում:

Անկործան, գործովը մեծ,
Միտքը պարզ, սիրտն անկեղծ.
Մեզ յերջանիկ կյանք բերեց,
Ամեն ինչով բավ եմ ասում:

Ամեն ինչով լիացավ,
Ժողովուրդն անհոգ, անցավ,
Են հինը զնաց, անցավ,
Անեծք ի պարսավ եմ ասում:

Անեծք ու պարսավ վատին,
Յուր գործով համեմատին,
Նոր կյանքի մեծ անհատին,
Գովեստս հարկավ եմ ասում:

Հարկալ գովեստի արժան,
Անհամեմատ, աննման.
Թե գովեմ հաղար բերան,
Գիտցեք—գեռ սակալ եմ ասում:

Սակալապետ, իմաստուն,
Հանճարեղ, միտքը արթուն.
Հույժ համբավը մեծ մարդու՝
Հյուսիսից հարավ եմ ասում:

Հյուսիսից հարավ նրա
Տարածվեց բարի լուրը.
Աշուղ Վերդիս ել՝ իրա
Տեսության ծարավ եմ ասում:

Ասել է Վերդին:

Ս Տ Ա Ն Ի Ն

Անկեղծ սրտով պիտի գրեմ՝ խոսքերս,
Վողջ աշխարհում մեկ հատ, ընկեր Ստալին.
Գովասանքով քեզ նվիրեմ յերգերս,
Նոր Աշխարհի դու հայր, ընկեր Ստալին:

Դու Լենինի աշակերտն ես իմաստուն,
Կազմեցեր բազմազգի Խե Սե Միություն,
Զոր ու զիշեր աշխատում ես մշտաբլթուն,
Յերկրին տալու լավ կյանք, ընկեր Ստալին:

Միտքդ հանճարեղ ե, պողպատ ե կամքդ,
Հավատարիմներով պինդ ե թիկունքդ,
Ամուր ու անխախտ ե քո դրած հիմքդ,
Ու կապրի հավիտյան, ընկեր Ստալին:

Կոպերատ ե դառել վողջ առ ե տուրբդ,
Արար-աշխարհ գիտե համբավդ, լուրբդ,
Կուխոզի մեջ առատ հողբդ ու ջուրբդ,
Տալիս ե բարձր բերք, ընկեր Ստալին:

Դու մի ծառ ես՝ պտուղներդ քաղցրահամ,
Վողջ ազգերին դարձրիր իրար բարեկամ,
Յեսայանս պիտի յերգեմ ամեն ժամ,
Մեր սիրելի, մեր թանկագին Ստալին:

Ասել է Կոսայի Երանի Գյամեզ ցուղացի, մոտ
50 տարեկան կոյսեցեսական, ինքնու բանասեր
Մնացական Յեսայան:

ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Քեզ ենք սիրում, քեզ ենք գովում,
Յերգ ու տաղով, ջան առաջնորդ.
Խաղ ու պարով, բազմա-բազում,
Սիրուդ սավդով, ջան առաջնորդ:

Մեր ամենքիս աչքի լույսն էս,
Մեր յերջանիկ կյանքի հույսն էս,
Աշխատողի խրախուսն էս,
Գործով աննման, առաջնորդ:

Մեր յերկիրը զարգարվեցավ,
Ծաղկեց ու լուսավոր դարձավ.
Հողն ու ջուրը առատացավ,
Գործով աննման, առաջնորդ:

Այս մեր ուրախ, շեն աշխարհում,
Մեր սրտովը կյանք ենք վարում.
Զկա թայգ վոչ մի տեղում,
Ձան Ստալին, ջան առաջնորդ:

Ասել է Մնացական Յետյանը:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Մեծ Ստալին, ջանքիդ մեռնեմ,
Քու մարդասեր կյանքիդ մեռնեմ.
Ամեն աշխարհ սեր էս սիրում,
Ժայռից ամուր կամքիդ մեռնեմ:

Աշխարհ յեկար ինչպես լույս որ,
Յեղար միշտ մեզ պաշտպան հզոր,
Քեզանով ենք մենք կյանք առնում,
Թե գյուղացի և թե բանվոր:

Հանճար էս դու արեգական,
Արևի պես անմահական,
Մեր աշխարհին կյանք էս տալիս,
Լուսավորում մեր ապագան:

Շերամս քեզ լավ եմ ճանաչել,
Եշխիդ համար խաղ եմ կանչել,
Թեպետ չորցել էյի վաղուց,
Այսօր նորից եմ կանաչել:

Ասել է բնիկ լեռնակաճցի, 70-ին մոտ, առուդ
Շերամ (Գրիգոր Տալան):

Ս Տ Ա Լ Ի Ն

Կուսակցութեան մեծ առաջնորդ,
Պողոսատից ամուր, Ստալին.
Վողջ աշխարհին անուշահոտ,
Դուն ծաղիկ մաքուր, Ստալին:

Առնենք քեզանից որինակ,
Կուսակցութեան փառք ու պարծանք.
Կարմիր Աշխարհի արեգակ,
Զովարար աղբյուր, Ստալին:

Ժողովրդի կյանքն ու արև,
Անուշախոս, քաջաբարև,
Հզոր արծիւ կն սրաթև,
Դուն խաղաղարար, Ստալին:

Ասել է Առաջինի օրհանի Ղարաչավերան գյուղացի
50 տարեկան առուղ խաղային (Հակոբ Գալստյան):

Ս Տ Ա Լ Ի Ն

Խառ ջուռայի սաղը ձեռիս,
Փահմիտ յերքեմ խաղ, Ստալին.
Աշխարքով մեկ քու համփափիտ,
Ասեմ յերք ու տաղ, Ստալին:

Դաստեքս ա վեակի սինի,
Զիմ յարամիշ մինը մինի.
Թող քու ումըրըդ յերկար լինի,
Արևի շափաղ, Ստալին:

Սեր ու սավդի հիմքը տրիր,
Պոլոր աղղերին սիրեցիր,
Ընդունց թամուզ ախպեր ըրիր,
Հունց մի տուն, ոջախ, Ստալին:

Բանակ ունենք հազար-հազար,
Հուրիշ կա վոչ ընդուր հավար.
Գյուլլի բաղ ա դառել սար-քար,
Դունյա բիթուն սաղ, Ստալին:

Զիմ քյասիրին ընդունեցիր,
Վարլի, զանգին խոիկ աըվիր.
Մեր աշխարքը դրախտ շինիր,
Քանց վեակի վարաղ, Ստալին:

Աշուղ Ռաստին Զանդեղուրցի,
Համբավըդ շուտանց լրտացի.
Քեզ արևից մենձ իմացի,
Արևի շափաղ, Ստալին:

Ասել է բնիկ գորիսեցի, ինճուս քանասեղծ (առուղ),
25 տարեկան Ռասին (Սեր խանգաղյան):

✧ ՊՈՂՊԱՏԵ ՄԱՐԴԻ

(ՍՏԱԼԻՆ)

Միտքդ պայծառ, կամքդ յերկաթ,
Քաղուկդ հաղթ, պողպատե մարդ:
Ատողդ վատ, հարգողդ շատ,
Բազմաաշխատ, պողպատե մարդ:

Դու անհամար մարդկանց համար,
Արե ես վառ, կապած կամար,
Յեւ դարեդար դորձդ արդար,
Կհիշվի հար, պողպատե մարդ:

Հյուրին եմ յես, պաշտում եմ քեզ,
Հերոսի պես փրկեցիր մեզ,
Ընկճվող Հես, անհաղթ ես, վես,
Արծվի պես, պողպատե մարդ:

Ասել է 22 սարեկան կույր օրջիկ յերգչունի Հյուրին
(Լենինականի օրջանից):

✧ ՋԱՆ ՍՏԱԼԻՆ

Դու նստում ես Մոսկվայումը,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Յերկրի համար դու ես ցավում,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Պողպատի նման Ստալին:

Մեր յերկիրն ես դու զարդարում,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Կուլտուրան մեր մեջը բերում,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Պողպատի նման Ստալին:

Բարի աչքով մեզ ես նայում,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Գրիգորը նոր կյանք է քաշում,
Ջան Ստալին, ջան Ստալին,
Պողպատի նման Ստալին:

Ասել է օսմաղցնեյի 45 սարեկան կույր առույ
Գրիգոր:

Վ ԲԱՐԵՎ ԵՐԵՔ

Մոսկովի յան թոնոյ անուշ կոռնկներ,
Բազը Մտալինին շատ բարե երեք:
Համ-դուսից ազատված կովկաս գիարից
Հընգեր Մտալինին շատ բարե երեք:

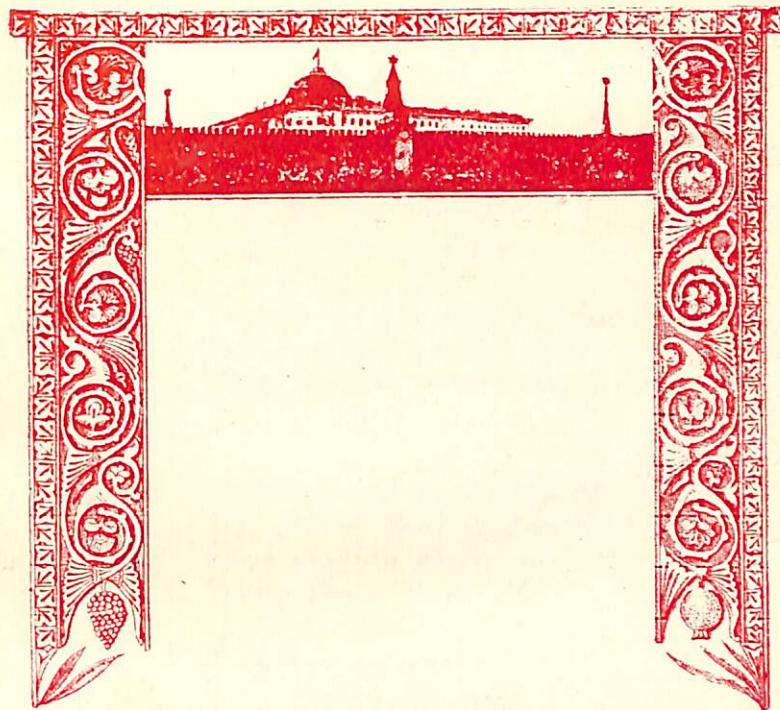
Են վոր մե ազատեց նիկոլի տուրքից,
Դաշնակ-մուսաֆաթի կոտորող զորքից,
Ախպերացած քրդից, հայից ու թյուրքից
Ումուդ Մտալինին շատ բարե երեք:

Աշխարհ լուսավորվեց Լեննի ճրաքից,
Մտալին փրկեց մե սրից, կրակից,
Կոլխոզնիկներ—միջակ, քյասիր, բատրակից
Ազիզ Մտալինին շատ բարե երեք:

Վոր մեզի ազատեց ցարերի դաթից,
Սովի, կովի, ցավի սե ղիյամաթից,
Ազատ, ուրախ, կուշտ ապրող ռայաթից
Մեր խեր Մտալինին շատ բարե երեք:

Բարե երեք զըմմեն միլլաթից, ելից,
Հնդուր վոր մե փրկեց գաղանից, գելից,
Քյավառեցի կոլխոզնիկ Առաքելից
Զոմաուդ Մտալինին շատ բարե երեք:

Ասել է հավանեցի կոյսնեսեական Առաքելը.

ՎԵՍԵՎԵՐՆԵՐԻ ԳՈՎՔ

Կ Ի Ր Ո Վ Ը

Ստալինի քաջ ընկերը,
Սիրելի Կիրովը գնաց,
Մեր Խորհրդի լուսաբերը,
Պաշտելի Կիրովը գնաց:

Կայծակ, կրակ եր տեղն ու տեղը,
Սրտով ընտիր, գործով ահեղ,
Խելոք, կտրիճ, կամքով ուժեղ,
Հարգելի Կիրովը գնաց:

Թշնամուն սար ու սարսափ եր,
Ուր հասներ՝ կրակ կը թափեր,
Արած գործերը անչափ եր,
Գովելի ընկեր Կիրով:

Ստալինը շատ ափսոսաց,
Բոլոր ժողովուրդը սպաց,
Հիշատակը միշտ անմոռաց,
Սիրելի Կիրովը գնաց:

Ասել է Ջանգեզուրի Գորիսի երգանի Քարաւեն զյու-
ղացի, ՏՍ-ին մոտ, առուղ Արամ:

Կ Ի Ր Ո Վ

Սրտով նվիրվեցիր հեղափոխության,
Մեզ արժանացուցիր լույս ազատության,
Դու մի կրակ եյիր՝
Աննման Կիրով,
Քո հերոս անվանը
Դու արժան, Կիրով:

Կռիվներում սարեր, քարեր չափեցիր,
Բոլոր ճակատներում արյուն թափեցիր.
Մեզի ազատություն
Բերող, ջան Կիրով.
Ստալինի սիրուն
Դու արժան, Կիրով:

Դու միշտ անկեղծ ու ջիգարով կռվեցիր,
Արնիս գնով ժողովրթին փրկեցիր,
Բոց ու կրակ եյիր,
Աննման Կիրով.
Բալչևիկ անվանը
Դու արժան, Կիրով:

Լենին—Ստալինի
Աշակերտ Կիրով,
Բոլոր կռիվներում
Ամուր բերթ, Կիրով:

Չորնար Նիկոլովի¹ բիլագը, թևը,
Վոր չխավարեցներ քո լուս արևը,

¹ Ընկեր Կիրովին սպանող՝ արոցկիստ-գլխովյեվական բան-դիտ-աեռորիստ Նիկոլայեվը:

Մեզի ազատություն
Բերող, ջան Կիրով,
Քո հերոս անվանը,
Միշտ արժան, Կիրով:

Քո մահով ռայաթը լալիս ե տրտում,
Անունըդ անմահ կը մընա մեր սրտում,
Մեզի ազատություն
Հասցնող Կիրով,
Բալչևիկ զորավար,
Քաջ, ընտիր, Կիրով:

Սովետ աշխար սուք ա հաքել քեզ համար,
Քո հայկֆըտ մենք կհանենք անպատճառ.
Լենին—Ստալինի
Դու ընկեր Կիրով,
Բալչևիկ զորավար,
Քաջ, ընտիր, Կիրով:

Յերգել ե Արաբի Բարայանը Ն. Ախսյի տնավա-
վանառում: Հորինողն անհայտ ե:

ԸՆԿԵՐ ՄՈՒՈՏՈՎ

Հին դվարդիայի կայուն անդամ,
Պատվական ընկեր, Մոլոտով,
Աշխատանքներում մշտական
Ժրաջան ընկեր, Մոլոտով:

Շատ նեղություններ քաշեցիր,
Բանտերում կյանքդ մաշեցիր,
Ու անվնատ աշխատեցիր
Մշտական, ընկեր Մոլոտով:

Դու յես մեր Սավետի դարդը,
Ինչպես դարձան անուշ վարդը,
Ստալինի մոտիկ մարդը,
Անբաժան ընկեր, Մոլոտով:

Արսենս կտամ զովասանք,
Ու կխնդրեմ քեզ յերկար կյանք.
Աշխատողներ շատ ունենանք
Քեզ նման, ընկեր Մոլոտով:

Ասկ է առույ Արսենը

ԸՆԿԵՐ ՎՈՐՈՇԻՆՈՎ

Զորապետաց զլխավորն ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով.
Կարմիր Բանակի ընտիրն ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

Վորոշիլով կամիսար ա,
Մեր ցավերին զեղ ու ճար ա,
Մեր թիկունքին քանց մի սար ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

Իրա զենք ու զրահ շատ ա,
Մեզի փրկելու կաշխատա.
Են նամառդ դուժմանը վատ ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

Վորոշիլով մեկ կրակ ա,
Մեզի փայլուն աբեքակ ա.
Քյասիբ բանվորի զավակ ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

Վորոշիլով բալշեիկ ա,
Դուժմանին կանա լիքա-թիքա.
Զորապետաց մեջը մեկ ա,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

Վարոսն հա խոսքերն ասեց,
Վորոշիլովին գովեստ ավեց.
Կարմիր Բանակին ա նա մենծ,
Ապրի ընկեր Վորոշիլով:

ՎՈՐՈՉԻԼՈՎ

Անկեղծ սրտով քեզ սիրեցի,
Բոյիդ մատաղ, Վորոշիլով.
Ձիուդ վրա արի, անցի,
Ամեն մի չաղ, Վորոշիլով:

Հռչակավոր անուն ունես,
Աշխարհի մեջ դու փայլում ես.
Հերոսական նշան ունես,
Կրծքիդ շարքով, Վորոշիլով:

Ժողովրդի կյանքի հատոր,
Մարշալներ ունես զորավոր,
Կարմիր Բանակի գլխավոր,
Անկեղծ սրտով, Վորոշիլով:

Ռազմիկներ ունես պատվական,
Տեխնիկատ ուժեղ, գովական.
Տանկեր, նավեր, այրուղան,
Իրանց կազմով, Վորոշիլով:

Բանվորի, գյուղացու հույսը,
Դու յես յեռանդ ու աշխուժը.
Կեցցե՛ք մարտական ուժը,
Կայուն կամքով, Վորոշիլով:

Ասել է ինձնու բանասեղծ Մնացական Ֆեալանը

ԿԱԼԻՆԻՆ

Կալինին պապի, մատաղ քո հոգուն,
Դու մեր Սավետին հսկում ես անքուն.
Հսկում ես անքուն,
Գիշեր-ցերեկ դուն,
Մատաղ քո հոգուն:

Կալինին պապի, բանվոր ու տոկար,
Ո՞վ պետք է քեզ չափ նեղության տոկար,
Նեղության տոկար,
Նեղության տոկար,
Ո՞վ դու քաջ տոկար:

Կալինին պապի, ազնիվ կոմիսար,
Շատ տանջվեցիր ու փափագիդ հասար,
Ո՞վ դու ղեկավար,
Ազնիվ կոմիսար:

Ասել են Նարինգուլյան (Դիլիջան):

ՅԵՐԿԱԹԷ ԿՈՄԻՍԱՐԸ
(ՈՐՁՈՆԻԿԷՋԵ)

Ամենազետ, հաղթ ու հզոր,
Մեր յերկաթե կոմիսարը,
Հաղթանակում ե որեւոր,
Մեր յերկաթե կոմիսարը:

Կարմիր հայրենիքումը մեր,
Ճակատը բաց քայլում ե վեր,
Կառուցել ե շատ գիգանտներ
Մեր յերկաթե կոմիսարը:

Ընկեր Սերգոն գործող ե քաջ,
Անվախ հերոս, պարթևալանջ,
Տարեցտարի կերթա առաջ
Մեր յերկաթե կոմիսարը:

Ասել ե Վերդին:

Մ Ի Կ Ո Յ Ա Ն

Անկեղծ սիրտս ուրախ, զվարթ
Խոսում ե իրավի մասին.
Անաստասի Իվանովին,
Ընկեր Միկոյանի մասին:

Ստալինյան չքնաղ դարի,
Աշխատանքի, սիրով արի.
Այս մեր ուրախ, շին աշխարհի,
Ժիր ու ժրաջանի մասին:

Կանաչ արմատ մշտադալար,
Աշխատում ե նա միայլար.
Ամբողջ ժողանդի համար,
Գերազանց պլանի մասին:

Ամեն գործի մեջ նա վայել,
Անկեղծ, կյանքը չի խնայել.
Փառք ու պատվով ե աշխատել,
Բոլոր կանոնների մասին:

Ասել ե ինձնու բանասեղծ Մնացական Յեսայանը:

ԸՆԿԵՐ ՄԻԿՈՅԱՆ

Ինչե՛ր արեցիր, ինչե՛ր,
Անհանգիստ, ցերեկ-գիշեր.
Դաշնակ — մուսաֆաթի հետ
Կովեցիր, արիւր անհետ.
Ջան Միկոյան, ջան, ջան,
Դու մեր աննման:

Քո կուսակցութեան համար
Աշխատեցիր անդադար,
Մանկությունից տանջվեցիր,
Մինչ նստատակիդ հասար.
Ջան Միկոյան, ջան ջան,
Անուշ պատվական:

Ասել է Փեփրոնէ Ազիզյան (Սարգսբաբս):

ՄՈՒՈՏՈՎ, ԿԱԼԻՆԻՆ, ԿԱԳԱՆՈՎԻՉ

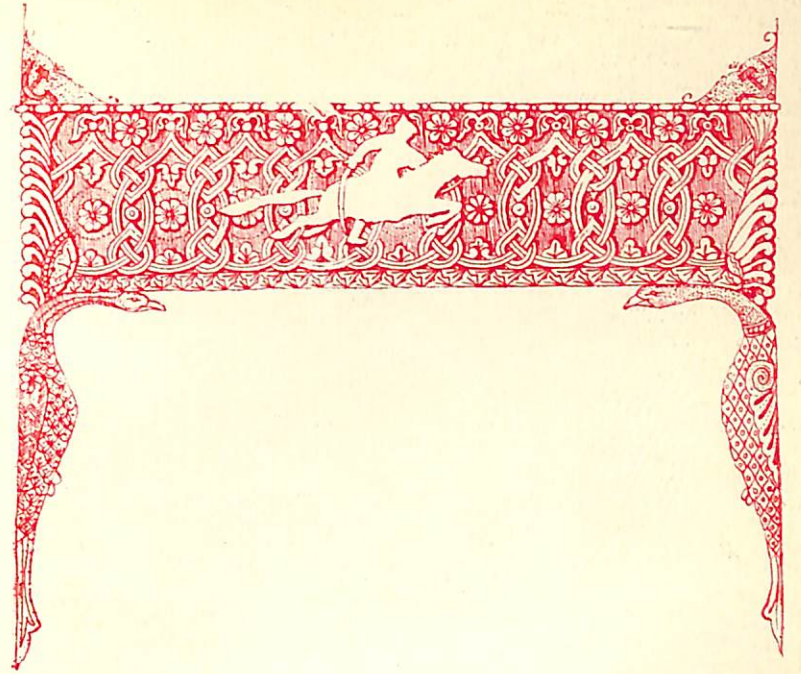
Մեր աչքի լույս, մեր աննման ընկերներ,
Մուրտով, Կալինին և Կագանովիչ,
Հայրենիքի անվախ, հերոս զավակներ,
Մուրտով, Կալինին և Կագանովիչ:

Յերեք հարազատներ, խելոք հեռատես,
Աշխատում են հոգով, սրտով խսկապես.
Ամուր կրծքով պաշտպան կանգնած սարի պես,
Մուրտով, Կալինին և Կագանովիչ:

Ստալինյան զործին սրտով սիրահար,
Անձնվեր մարտիկ, անշեղ ղեկավար.
Յերեքն ել միասին՝ մեկ մեկուռ հարմար,
Մուրտով, Կալինին և Կագանովիչ:

Խորհրդային պայծառ լույսով լապտերներ,
Մեր յերջանիկ կյանքի հոտավետ վարդեր,
Դենին-Ստալինյան պարծանք հին բոլշևիկներ,
Մուրտով, Կալինին և Կագանովիչ:

Ասել է Մնացական Յետյանը:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՈՒՎՆԵՐ

Որդուն եկավ սարի փեշեն,
Կարմիրները լցվան մոշեն,
Գնլին առավ Մուրադի դոշեն.
Փախիւր դաշնակ, բալշէիկն եկավ,
Քո սև ը սուք որերն եկան:

Որդուն հասավ ձալի ձորը,
Եկավ դաշնակի սև որը,
Գնլին մտավ Ասոյի փորը.
Փախիւր դաշնակ, բալշէիկն եկավ,
Թալան-թուլանիդ վերջն եկավ:

Որդուն հասավ ձամբարակը,
Դաշնակի ջանն ընկավ կրակը,
Ֆուրգոնով կրին ջամգակը.
Փախիւր դաշնակ, բալշէիկն եկավ,
Եկավ քո գրողը, եկավ:

Դաշնակ փախավ սաբով-ձորով,
Փախնողին չես պահի դռով,
Քաղաք հասան քաղցած փորով.
Մավըզերներ ծախին կերան,
Շատախաչներ, լոթուած բերան:

Թալանեցին մալականներ,
Տարան տալեքներ, լազաններ,
Դաշնակ հաշխարի ապականն եր.
Դէ հա փախեք, բալշէիկն եկավ,
Եկավ, ձեր սև գրողն եկավ:

Խատիսով հասավ Փոլիս,
Թոկից փախած շուն ա խալիս,
Բամկից մեկելներն են գալիս.
Հայդէ դաշնակ, փախիւր գընա,
Ել հետ չդաս, ենտեղ մընա:

Ասել է իջեվանցի 50 օտեկան փախում
Յեղիգարյանը

Աղստաֆայից բերեցին լուրը,
Սեպուհը ասաց՝ մեր բանը զուր է,
Արամը կանչեց՝ Մուրադը հւր է.
Փախիւր, այ դաշնակ, բանակը եկավ,
Քո վիզը կտրող դանակը եկավ:

Ուզուն-Թալայից բարձեցին ավտոն,
Պետը մոռացավ հաքնել յուր պալտոն.
Շուտ արա, ասավ—ձին քաշիր, Անտոն.
Փախիւր, այ դաշնակ, կարմիրներն եկան,
Փախիւր, հեռացիր, յերկրի տերն եկավ:

• Արարատովին տվին դըպեժը,
Ի՞նչ պետք է անի են սարսաղ գիժը,
• Մինիստրների խառնվեց կաժը.
Փախիւր, այ դաշնակ, բալշէիկն եկավ,
Փախիւր, հեռացիր, յերկրի տերն եկավ:

Խատիսով աղան հասավ մինչ Բաթում,
Շալակած վոսկին, մեկ էլ իր խաթուն,
Պարախող տվեք աստծու խաթրուն.
Փախիւր, այ դաշնակ, բալշէիկն եկավ,
Բալշէիկն եկավ, քոմագով եկավ:

Ասել է զիլիջանյի ղեհակ Մնացական Արամյանը
Յեղը հորինել է իջեվանցի վումն Արուս Առաքելյան:

Ձախմախքից անցավ գործքը,
Զնջվեց դաշնակի գործքը,
Անցավ մտավ գեանի խորքը,
Կարմիր Բանակ, բարով եկար:

Ջաղացի մոտ բռնին գիրքը,
Կամանգիրն եր մեծը՝ ինքը,
Մեզի փրկեց կարմիր զինքը,
Կարմիր Բանակ, բարով եկար:

Ջարխեջից եկավ քամազը,
Անցան մեր գործքի քամակը,
Դաշնակ փախավ, մտավ ծակը,
Կարմիր Բանակ, բարով եկար:

Իջևանից հանին գրոշը,
Եկավ մեծավորի խոշը,
Դաշնակները բանը բոշ ա,
Կարմիր Բանակ, բարով եկար:

Խաբար գնաց Դիլիշանը,
Սաղ մընա բալշեիկի ջանը,
Կարվավ Սեպուհի ջանը,
Կարմիր Բանակ, բարով եկար:

Ասել է Իջևանի տղանի Աղզա՜յ գյուղացի Մամբրէ
Արզու մանյանը.

X ՂՈՒԿԱՍ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ

Թշնամու ձեռքով
Նըհատակվեցիր,
Անվեհեր մարտիկ,
Ղուկաս Ղուկասյան:

Վեհ դադարի
Աղնիվ մարտնչող,
Խիդախ, քաջարի,
Ընկեր Ղուկասյան:

Քո ճանապարհից
Դու չը շեղվեցիր.
Հանդուգն, գործունյա,
Աղնիվ Ղուկասյան:

Անվախ կովեցիր,
Դու չը ճնշվեցիր,
Զը ընկճելեցիր,
Արի Ղուկասյան:

Բայց նենդ ու նամառդ,
Ստոր թշնամին
Վորոգայթ լարեց,
Ընկեր Ղուկասյան:

Գործդ ու անունըդ
Կապրի հավիտյան.
Կարմիր նահատակ՝
Անմահ Ղուկասյան:

Ասել է Կարապետ Հաջյանը, դարեցի, մոտ 50 տա-
րեկան. գրանանայ: Այժմ ապրում է Լենինականում:

ՌՈՒՐԵՆԻ ՅԵՐԳԸ

Թոփերը կապեցին Նյլարա դուղը,
Նդ յոթը քշեր և մացեր ենք դուսը:

Բալշևիկն եկավ Նյլարա փողոցը,
Մաղաթ, Յերամ, հասիր Ռուրենի կուշտը:

Իրեք կողմից եկավ քաֆը դաշնակը,
Կարկուտի սկես մաղվեց կարմիր գնդակը:

Քաֆը գնդակեցիք, ոգնության հասեք,
Մեր ուժը պահաս և, քանի՜ սպասեք:

Կարմիր սպարապետի թիվը շատ քիչ և,
Զորս կողմը բռնեցին, ել ճարը ի՞նչ և:

Ռուրենը կանչեց. — Տղերք, մի վախեք,
Կովեք, մի հանձնվեք, և վոչ ել վախեք:

Դուշմանը կատաղած յելավ մոշիցը,
Գո՞ւրեն կտալ Ռուրենի գոշիցը:

Նյլարա դաշտերը ճուն և ու դուրան,
Սար ու քար ել լացին Ռուրենի վրան:

Սև շիվարը եկավ Սանամի հալին,
Սպանվելու լուրը բերին իր բալին:

Սեղ լծին, սպանվածին բերեցին,
Խնդհ Սանամի գլխին սևեր կապեցին:

Բերին, դրին Ռուրենի դիակը,
Դոշին եր առել քաֆը գնդակը:

Լացեք, լացեք դուք ընկեր ու բարեկամ,
Ձեզի համար յես գնացի, ել չկամ...

Քաջ ընկերներ, դուք իմ տեղս բռնեցեք,
Ձեր սպարապետ Ռուրենին հիշեցեք:

Յերգի հորինողն անհայտ է: 1921 թ. փետրվարի
մի օրը Կոստանյայի, Կոստանյայի Ելլար գյուղի մոտ,
դաշնակների կողմից սպանվում է Ռուրեն անունով
մի կարմիր պարտիզան հղա: Յերգը նրա մասին է:
Խանութ. բանահավաքի

ԿՈՒՎ ԵԼԱՎ...

Կռիվ ելավ Դավա-բոյին,
Ինչքան անմեղ ենտեղ զոհին,
Գերի ընկող շատ գրծգոհ ին,
Աման մերիկ, ի՜նչ զուլում եր:

Բալշեիկներ ջահել-ջիվան,
Աստված անի Սեփանի գիվան,
Ջեռեր, վոտներ կապեց չրվան,
Աման, հասեք, ի՜նչ զուլում եր:

Խմբապետներ անխիղճ, անաստված,
Ձե քոր չարեց արցունք ը լաց,
Թամբղ պալից թափեցիք ցած,
Ա՛խ, վախ, մերիկ, ի՜նչ զուլում եր:

Մընացողին բըրթին զուլով,
Բըրթվողին թալին զոռով,
Ջահիլ, բուղալա, մուրազով,
Աման աստված, ի՜նչ զուլում եր:

Լաց-ազազակ ըրոնեց բախչեք,
Ա՛խ, մի ըշեք, թողեք փախչեք,
Լաշով լցվեց թար ու թախչեք,
Աման, ի՜նչ անխիղճ զուլում եր:

Սարեր ու քարեր վոխպացին,
Քանի մերեր նստան, լացին.
Ա՛խ, մեր բալեք ռւր գնացին...
Յաման, շատ անխիղճ զուլում եր:

Թե ջուղաբը Լենինին գընա,
Խմբապետներ, ձեզի չի՛ մընա.
Բալշեիկ հայիֆ կը հանա,
Աման, շատ սխիթամ զուլում եր:

1921 թվին ասել է Կոստյի օրհանի Ավգուստ գյուղի
բնակիչ, բնիկ Իրանի Սալմաստի գավառի Մանվաթ
գյուղացի 65 տարեկան Կեվորգ Համբոյանը

ՀԱՅԵՍՏԱՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

ՅԵՆԳԻ ԶԱՄԱՆ

Մե ըշկացեք ախշրքի բանը,
Բալշիին եկավ դրեց դիվանը.
Դուս եկավ հարստի ջանը,
Հեյ ջան զաման, յենդի զաման:

Ավալ զաման վալ վոր դու եր,
Իշթալը ուզեր՝ ենենց կը կուեր.
Դիվան դիւր եր, դարա դիւր եր,
Աման, աման, քոհնա զաման:

Ավալ զաման վալ եր տերը,
Իբալուհն եր խանչի ծերը,
Սուլթ աստված՝ թառած վերը,
Աման, աման, քոհնա զաման:

Զաֆտած ախշրքի խող ը ջուրը,
Պակաս չեր մեր գլխին սուրը.
Իրենները ժըկա քսենք մուրը,
Հեյ ջան զաման, յենդի զաման:

Հար լակոտը մեյ մեյ խան եր,
Աման աստված, ետ ել բան եր,
Ետ իշթալը դարա-դիվան եր,
Աման, աման, քոհնա զաման:

Մըկը նախական կոմսոմոլ ի,
Նա քրֆատուր, նա ել տոլ ի,
Ախպեր ետ ել մեդի բոլ ի,
Հեյ ջան զաման, յենդի զաման:

Մըկը մեր ճոջն ի մե բատրակ,
 Բաղցը լեզու, մեղր-կարաք,
 Ասի, խոսի, անի հանաք,
 Հէյ ջան զաման, յենդի զաման:

Գդիբի հետն ել չեր ըլի գուրցար,
 Մե բան ասեր, ել դու պրծար,
 Գնդայի աշկի փուշը դառցար,
 Աման, աման, քսնա զաման:

Պրծանք ըմմեն զամ-զուսայեն,
 Տառնը ցավեն, «ախ» ը «վայ»-են,
 Տաշնակ, հնչակ ավազակեն,
 Հէյ ջան զաման, յենդի զաման:

1929 թ. ասել է Վաղարշապատի օրհանի վերաբնակիչ,
 բնիկ իզգիբեյի. 32 տարեկան Պետրոս Վարդանյանը

ՅԵՆԳԻ ԶԱՄԱՆ

Զաման եր են զամանը,
 Ընցած քսնա զամանը,
 Ռւր եր դարա-գիվանը,
 Զոռն ինան վոսկին եր բանը,
 Ալշու յեր վարի ճանը,
 Թո դուս գար խեղճի ջանը:

Զաման եր են զամանը,
 Ընցած քսնա զամանը,
 Կար մե գաղան թաքավոր,
 Երուն խմող ըմմըն ուր,
 Ել յերանալ, նաչաուլի,
 Սաղ շուն ը գել ախշարք լինք.
 Ել գըլավա, պուրստավ,
 Գլխըներին դառգ ը ցավ.
 Բոխվա, գզիւր, ըսպուշի,
 Լեանիկ, ադենտ, քսնագչի,
 Ել իրխափոխ, ել ժամխեր,
 Կլ քանդխուզա, ել տերտեր,
 Ֆալչի, գառվուշ, գուքանչի,
 Ել թիզ բացող, ել չառչի,
 Ետ ժամ, ետ վանք, վարթըպետ,
 Սաղ թալանչի, ծեթ ը պետ:

Բըշեր-ցերեկ՝ տոն, հա տոն,
 Տղատ ծնավ—տոն, հա տոն,
 Կնունք արիւր—տոն, հա տոն,
 Լաճ փաակիր—տոն, հա տոն,
 Ախշիկ ճամխիր—տոն, հա տոն,
 Մեռել մեռավ—տոն, հա տոն...

Սըլուգի պէս երընխուժ,
 Աշկ են տնդե չոռս յանեն,
 Վազեյլայի վոր տանան,
 Մե տեղ մի քիչ շիրա կա՝
 Կալը ծեծիք, բը մեղի՞,
 Բաղը քաղիք, բը մեղի՞,
 Գինի զցիք, բը մեղի՞,
 Արաղ քաշիք, բը մեղի՞,
 Կովը կիթիք, բը մեղի՞,
 Ցան ը փթիք, բը մեղի՞...

Ա՛խ—վա՛յ, ամա՛ն, ամա՛ն եր.
 Ետ ի՛նչ ջուռա դաման եր.
 Քաշըջան եր չոռս յանեն,
 Մարթ բեղար եր ուր ջանեն:

Ասել է իզգիբեյի Պետրոս Վարդանյանը, 32 տարեկան. ներկայումս ապրում է Վաղ-պատի օրհանում:

Վ ՁՈՒՂԱՆԻ ՅԵՐԳԸ

Ավալ դաման Շուշանն ընկած դռնե-դուռ,
 Խաչ ու լվացք կեներ, պախեր ուր արուռ.
 Ե՛յ դաման, դաման,
 Քանդըվես դաման:

Մանգըր յեթինները տըկող ու քաղցած,
 Պաղ թոնրան շուրթ, անոթի ու միսը բաց.
 Վա՛յ դաման, դաման,
 Քյամըրխվես դաման:

Եկավ խորհուրթային, քյասիր աշկ եսաց,
 Շուշան վնաց փողով, խոսք վերուց խոսաց.
 Զան դաման, դաման,
 Քյասիրի դաման:

Շուշանն ընտրեցին դեղի նախագա,
 Թառլան, զանգին մե դեղ մըկա կը պախա.
 Ե՛յ դաման, դաման,
 Լուսավոր դաման:

Իրանց մոտիկ գեղն ել չեր տեսե Շուշան,
 Մըկա կը զըվըռի—Թիֆլիզ, Երեւան.
 Զան դաման, դաման,
 Ընդդիմ դաման:

Խասթուխ Շուշան մարթ ի դառցե մե խոսքով,
 Ես տարի ջոկեցին, ըզըրկին Մոսկով.
 Ե՛յ դաման, դաման,
 Սովետի դաման:

Ես խաղը ասեր ի Ղարիբի Ասմոն,
 Կընդա ազատըթոն մեր աշկով տըսանք.
 Զան դաման, դաման,
 Կընդըտանց դաման:

1928 թ. ասել է Ախսայի օրհանի Քաղսի գյուղացի 40 տարեկան Ասմո (Ասմար) Ղարիբյանը:

Վ ՍԱՎԵՏԻ ՉԵՌՈՎ...

Հինը քանդվեց, նորը շինվեց՝
Սավետի ձեռով,
Հազար-հազար հիմքեր փորվեց՝
Սավետի ձեռով:

Գետերի դեմը կտրեցին,
Պատեցին զոռով.
Հիդրոէլեկտրոսեր հիմնեցին,
Սավետի ձեռով:

Գեղերում կոլխոզ հիմնեցին,
Դախոթը բեռով,
Դասակարգը վերացրին,
Սավետի ձեռով:

Անջուր տեղեր ջուր հանեցին,
Կանալ ու առվով,
Չոլերով բամբակ ցանեցին,
Սավետի ձեռով:

Սովխոզ հիմնին ցանք ու տավարով,
Վոչխար ու գառով,
Քիչ տեղից շատ արդյունք առան,
Սավետի ձեռով:

Բյուրավոր դպրոց հիմնեցին,
Նոր գիրք ու բառով,
Ուսումը պարտագիր դառավ,
Սավետի ձեռով:

Քասիք, միջակ կոլխոզ մտան,
Բուրջվան մեռավ.
Կոլխոզ աշխատանքը աճեց,
Սավետի ձեռով:

Վոխչ միասիրտ աշխատանքի,
Սարով ու լեռով,
Միացած են սիրով, ուրախ,
Սավետի ձեռով:

1930 թ. առել է Կիրովականի օրհանից վոմն Դա-
վիթ Պուլամիրյանց.

ԿՈՒԼԱԿ, ՉԱՌՉԻ ԵՒ ՉԿԱ...

Չայդան բերեք չայ անենք,

Կուլակ, չառչի եւ չկա,

Մեր դյուժինին վայ անենք,

Դաշնակ, տերտեր եւ չկա:

Մեր դյուժինը սաղ ընի,

Գզիր, քյոխլա եւ չկա.

Կոլխոզը գո՛ւլ բաղ ընի,

Մուրադ, Խնդո¹ եւ չկա:

Կուլակ, չառչի եւ չկա, դաշնակ, տերտեր եւ չկա.

Գզիր քյոխլա եւ չկա,— յերկիրը մերն ի մըկա:

Մե յար ունիմ կոմսոմոլ,

Կուլակ, տերտեր եւ չկա.

Սաղ որն ինդած դաշտ ը չոլ,

Ըռես-մռես եւ չկա.

Կոլխոզնիկ ջանին մեռնեմ,

Թովջի, գզիր եւ չկա.

Դարա-դիվանին մեռնեմ,

Թազի, թուլա եւ չկա:

Կուլակ, տերտեր եւ չկա. ըռես-մռես եւ չկա.

Թալջի, գզիր եւ չկա, աշխարքը մերն ի մըկա:

Կուլակը քուռակ դառցավ,

Ժամ, պատարաք եւ չկա.

Մեր ժամը մարաք դառցավ,

Աղա, պարոն եւ չկա:

¹ Մուրադ, Խնդո—դաշնակ հայտնի խմբապետներ:

Բուրջուն քշինք, հուշտ արինք,

Միրզա, սուգյա եւ չկա.

Բատրակներին կուշտ արինք,

Խին աղաթը եւ չկա:

Ժամ-պատարաք եւ չկա. աղա, պարոն եւ չկա.

Խին աղաթը եւ չկա, դարմանը մերն ի մըկա:

1927 թ. ասի ե Ղամարուի Երջունի Հայ Դպիւն գլու
ղացի, 18 տարեկան Մամ Դարիպանը

„Մամի ասիով. ասլը „ջանիմանները“ մեկի
կամ միւսի „խանածը“ չեն, այլ կոլխոզ աշխատանք-
ների միջոցին հորինված կոլեկտիվ սեղծագործու-
թյուն. մեկը ես ե ասում, մեկը — են, վերջն իրար հա-
մարեցնելով ամբողջացվում ե յեվ զառնում բոլորի
սեփականությունը“.

Պանոս. բանահավաքի

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՅՍԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Լեքտրականն եկավ մեր խավար գեղը,
Մեր խավար գեղը.
Բերին սուենը տնգին գեղի մեշ տեղը,
Գեղի մեշ տեղը.

Ա՛յ դաման, դաման,
Լենինի դաման:

Գեղը շափաղ տվեց Լենինի լուսը,
Լենինի լուսը.
Կոլխոզը կատարեց քննաքնն հուսը,
Քննաքնն հուսը.

Ա՛յ դաման, դաման,
Սոցիալի դաման:

Լուսը վոր բերին, ուրախ ի ամեն մարթ,
Յաման ամեն մարթ.
Կոլխոզնիկաց սիրտ լման ի բացված վարթ,
Բացված կարմիր վարթ.

Ա՛յ դաման, դաման,
Ըստալինու դաման:

Լամի ը հաֆտի ճրաք մեշտեղե թռան,
Ջան լմըն թռան.
Հենց վոր լեքտրական գեղումը վառան,
Հե՛յ ջանան վառան.

Ա՛յ դաման, դաման,
Կոլխոզի դաման:

Կանցեկար-ակումբը դառցան չրաղվան,
Դառցան չրաղվան.
Ընցած սե որերը գնացին, թաղվան,
Խնչ աղեկ թաղվան.

Ա՛յ դաման, դաման,
Սավետի դաման:

Առել ե հոր-հայագեցի, 45 տարեկան կիսագրագե
Կախալ Հարությունյանը:

ՋԻՐԿԱՆԱԼԸ

Լենինից եկավ հրաման,
Կապսի կողը երին դաման,
Ջուր հանելու դրին գլխման,
Ասենք՝ կեցցե Շիրկանալը:

Բոմբեր, գինաձխաներ բացին,
Անհունական սար ծակեցին,
Խըլղ մախլուխաթ մաթ մնացին.
Ասենք՝ կեցցե Շիրկանալը:

Շիրկանալը մեկ մուրաղ եր,
Ամեն մարդ ել հա բան կուզեր,
Քանց մեկ Արազ ջուր կը վաղեր,
Ասենք՝ կեցցե Շիրկանալը:

1929 թ. առել է Լենինականի Երջանի Որբախիլիսա
գյուղացի, 18 տարեկան Նունե Նալասարյանը:

ՏՐԱՔՏՈՐԻ ՅԵՐԳԸ

Տրաքտորը եկավ գեղը,
Ջնջվի կուլակներին ցեղը.
Քանսիբի սիրտն եկավ տեղը,
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Մեր դարդի դարման տրաքտոր:

Տրաքտորը հասավ արտը,
Ապրի գեկավար մարթը,
Դուռմենի մեկ բնկնի ջարթը.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր հոբի, ջան տրաքտոր:

Տրաքտորը բերավ նախագեն,
Հականեր գոներ կը փակեն,
Նախանձից դուրս չեն դա ծակեն.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր սուլթան, խան տրաքտոր:

Տրաքտորը բերավ բշիշը,
Ուրախացավ քանսիբը, խեղճը,
Քցին գործի դաշտի մեջը.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր դին, խման տրաքտոր:

Կուլսողը բերավ տրաքտորը,
Վարեց գեղի սար ու ձորը,
Ոցը մտավ հակալի փորը.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Մենք քեզի դուրբան, տրաքտոր:

Ալագանդին դիպավ շողը,
Տրաքտորը քցին խողը,
.....կուլակի խոր կողը.

Ա՜յ տրաքտոր, խան տրաքտոր,
Շուտ արի մեյգան, տրաքտոր:

Չամուռայա դար ու փոսը,
Տրաքտոր քանց յեղ կը հոսա,
Փաղերնեւրաց աչքը լուս ա.

Ա՜յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու ալա քո բան, տրաքտոր:

Տրաքտորն եր չորս խովանի,
Վարի, շուռ տա, հոփ-հոփ անի,
Դաշնակը քանց չարք խափանի.

Ա՜յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Ջանս քեզ զուրբան, տրաքտոր:

Տրաքտորը վարի, ցանի,
Հարկավոր ա ամեն բանի,
Հազար տեսակ գործեր կանի.

Ա՜յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր սուլթան, խան տրաքտոր:

Տրաքտորը մտավ գեղը,
.....տեր Մուքոյի բեղը,
Մեկ եւ մեքի են մեհ տեղը.

Ա՜յ տրաքտոր, վան տրաքտոր,
Աշխար բերիւր դար տրաքտոր:

Տրաքտորիստը կոմսոմոլ,
Վարեց, չթողեց հանդ ու չոլ,
Դաշնակ-մաշնակ՝ «հայդե պաշոլ».

Ա՜յ տրաքտոր, վան տրաքտոր,
Դու մեր հույս ու ճար տրաքտոր:

Տրաքտորը մեզ ազատեց,
Կուլակից — անհարազատից,
Ամեն տեսակ չար ու վատից.

Ա՜յ տրաքտոր, խան տրաքտոր,
Դու մեր անսման տրաքտոր:

Տրաքտորի խովին մատաղ,
Ակներին ու թովին մատաղ,
Տրաքտորիստ Ակովին մատաղ.

Ա՜յ տրաքտոր, սե տրաքտոր,
Հարստներաց դե տրաքտոր:

Կեցցե Եմտեսն ու կալոնը,
Տրաքտորների շալոնը,
Իսկը աղքատի հալոյն ե.

Ա՜յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր սուլթան, խան տրաքտոր:

Տրաքտորն ու տրիերը,
Կոլխոզն ա ամենի տերը,
Անիծվի բուրջույի խերը.

Ա՜յ տրաքտոր, վան տրաքտոր,
Դու աշխարի թայ տրաքտոր:

Տրաքտորը մի մաշին ա,
Բոյով, բուսաթով նախշուն ա,
Շատ ել մեծ չի, իմ յաշին ա.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Նալար վերդըն սան տրաքտոր:

Տրաքտորը ցել ա անուժ.
Ակոսը թել-թել ա անուժ
Հալան ֆանդ ու ֆել ա անուժ,
Ա՛յ տրաքտոր, խան տրաքտոր,
Մացինք բանգիվան—տրաքտոր:

Սատկավ Մանասի Սեդրակը,
Տեր Մխոյի տղա Մխալը,
Հարուստները մտան ծակը.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Մեր շապիկ, թումբան տրաքտոր:

Վոնց վոր գոմին ծովի վերեն,
Այլապանը՝ հովի վերեն,
Տրաքտորը հողի վերեն.
Ա՛յ տրաքտոր, ջան տրաքտոր,
Դու մեր դին-իման տրաքտոր:

Ասել է Արթիկի բանվորների, 30 տարեկան Նարգիզ
Բալվերդյանը

ԿՈՎԵՐՆԱՏԻ ՅԵՐԳԸ

Կոպերնատ բացին բաղարը,
Դուքանչոնց բռնեց աղարը,
Ել չեն աշխատի խաղարը.
Ա՛յ կոպերնատ, ջան կոպերնատ:

Թաքավորը ընդավ թախտեն,
Կոպերնատը բացին Ախտեն,
Են ել ֆաղիլնեբաց բախտեն.
Ա՛յ կոպերնատ, ջան կոպերնատ:

Կոպերնատի դռները բաց,
Շառոյի տղա, տու նստի լաց,
Դուքանչիքը մացին քաղցած.
Ա՛յ կոպերնատ, ջան կոպերնատ:

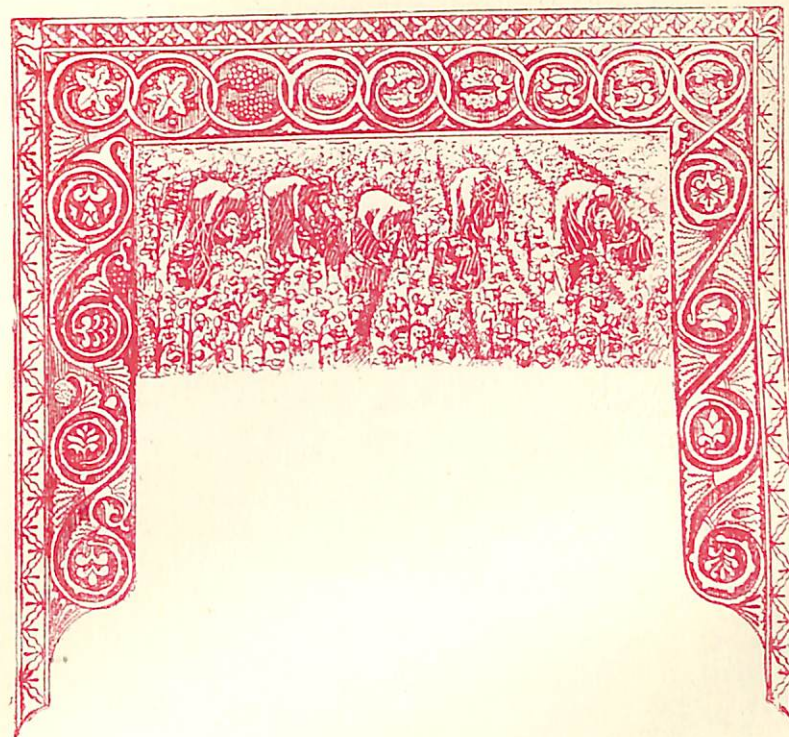
Բարեն ասավ ես քանի տող,
Կոպերնատ ի մեղ աղատող,
Հարստներաց զլխին թափավ խող.
Ա՛յ կոպերնատ, ջան կոպերնատ:

Ասել է Ախսալի արհմի վերին Ախսա գյուղացի, 40
տարեկան Բարե (Բարադամ) Մելեմյանը:

Բալշէիկ ջան, բալշէիկ,
Գլխիտ հեյրան, բալշէիկ.
Քո ոլով ի, վոր տասնք՝
Մե խանգիտ, ջան բալշէիկ:
Սթար ելանք տեղերըս,
Կա ոթեան—բալշէիկ,
Կարմիր արեւ ելով,
Բացեց հովան, բալշէիկ:
Կոլխոզն ըմբռնիտ ավեց
Խաց ը կթան, բալշէիկ.
Հմմն բան բոլ ը բոլդան,
Մեզի կտան, բալշէիկ:
Նկար մեզի խաքուցիր
Շապիկ-թուրան, բալշէիկ.
Բալշէիկ ջան, բալշէիկ,
Ջանիդ զուրբան, բալշէիկ:

Ասել է Վաղարշապատի Երջանի վերաբնակիչ, բնիկ
իզգիւրեցի, 32 տարեկան Պետրոս Վարդանյանը:

ԿՈՒՆԻՅԱՆ ԿՅՈՒՆԻՅ

ԸՍՏԱՐԻ ԿՈՒՍՈՋԸ...

Ըստարու կոլխոզը,
Ըստարու կոլխոզը.
Վալ կոլխոզը չի սիրա՝
Թող կոտրվի վիզը:

Նախակեն բատրակի,
Նախակեն բատրակի.
Վալ կոլխոզը չի ուզի՝
Թող փոքր տրաքի:

Ըստարու քսմալով,
Ըստարու քսմալով,
Վալ կոլխոզը չի մանի՝
Թող վառվի կրակով:

Կոլխոզ բրիգադի,
Կոլխոզ բրիգադի,
Ըստարու խրատով՝
Գրվանք սաղ բրիգադի:

Ինչ վոր ասեն--սուխի,
Կոլխոզը ոքուխի,
Ումուդ Ըստարին կասի՝
«Աշխատողը կուտի»:

Ասել է Վերին Ախսալի բնակիչ 25 տարեկան Թազո
Նամասեյանը

ԿՈԼԽՈՋ

Մենք կաղմել ենք կոլխոզը,
Թող մտնի ում սիրտ կուզի:

Լենինի խոսքովն ելավ,
Քրոսիբի սրտովն ելավ:

Ետա Սավետի զակուն,
Մեռնիմ Ստալինու խոքուն:

Ել հարուստ, աղքատ չկա,
Սովսարական ա մըկա:

Վով աշխատի -- են ուտի,
Կոլխոզ մեզի ոքութ ի:

Առել է դամարյունի, 21 օտեկան, Սիրու Բրվա-
նյանը: Բերդը սովորել է իր ընկեր կոլեկտիվիստների:

ԿՈԼԽՈՋՆԻԿԻ ՅԵՐԳԸ

Յես խին խելքի չեմ, նոր եմ,
Կոլխոզի բաղ կը փորեմ,
Բաղ ը բաղչա, բարը շատ,
Դաշտ ը արոտ, վարը շատ:

Հարվածային դործ կանեմ,
Շատ կաշխատեմ, փորց կանեմ,
Աշխատանքը վաղ ըլնի,
Իմ աշխորը սաղ ըլնի:

Քրոսիբ, դու լավ մըտածի,
Վով կորցըրեց, Թող լացի,
Մեզի կոլխոզը լավ ի,
Շատ արթար ու իրավ ի:

Առ ը նամուս ունենք մենք,
Լավ, դերյաթով բանենք մենք,
Խեղճ ը կրակ ախկատը,
Ղամ-դուսայե խանենք մենք:

Առել է գլուխի, 57 օտեկան Սահակ Զաքարյանը

ԿՈՒՆԿՏԻՎԻ ՅԵՐԳԻ

Կոլեկտիվ ջան, կոլեկտիվ,
Աշխատի, կեր—պարզ հաշիվ.
Գործող բարաթ ճանչըցի,
Վոնչ քաշքշոց, վոնչ կսիվ:
Առաջվա պես մենակ չես,
Բնմագ ունես դու անթիվ.
Թե դեյրաթով աշխատես,
Կստանաս ըմմեն ինչ լրիվ.
Թամբալ-լողր վոր չլնես,
Կստանաս հարդանք, պատիվ:

Կոլեկտիվ ջան, կոլեկտիվ,
Ըմմեն ինչդ լիք ը բոլ.
Ով առաջ չարոխ չուներ,
Մկա ունի սապոք, սոլ...
Ով վոր վախնի կոլտողեն,
Ծովի ինի սար ը չոլ.
Մտեք կոլտող իշքան կաք՝
Կուսակցական, կոմսոմոլ.
Կուլակ, անձեն տեղ չունեն,
Նտպեսները—դէ պաշոլ...

Ասել է Ռուսական վերաբնակիչ, բնիկ Մակուի գր-
չանի Բիեմիե-Թափա գյուղացի 35 տարեկան սեփա-
գործ բանվոր Վազիր Ղազոյանը:

ԿՈՒՄՈՂԱՅԻՆ ՅԵՐԳԻՆԵՐ

Կոլտողումը արտ ունեմ,
Յար, յար.
Կոլտողումը դարդ չունեմ,
Յար, յար.
Ել իմ դարդ ու ցավս ի՞նչ ա,
Վոր քեզի պես մարդ ունեմ,
Յար, յար.

Ինչի՞ ընկնեմ սար ու չոլ,
Յար, յար.
Կը նստրացնեմ բամիկի քոլ,
Յար, յար.
Ել իմ հոքսը-ցավս ի՞նչ ա,
Աշխոր ունեմ բոլ ը բոլ,
Յար, յար:

Կոլտողի բարին մատաղ,
Յար, յար.
Տրաքտորի վարին մատաղ,
Յար, յար.
Հետս մի տեղ դատող-բանող
Կոլտողնիկ յարին մատաղ,
Յար, յար:

}} Ասել է դամարտեցի 21 տարեկան անցուցե Սիբու
Զովանյանը: Ներքը սովորել է իր բնիկ կոլտեստեմի-
ներից

ԿՈՒԽԱՌՁԻ ՅՆՐԴԻ

Արեւ ալին ա,
Բուլաշը կալին ա.
Մեր կոլխոզը փառ ու փառաշ,
Դրախտի հալին ա:

Զինվորը վաշտումը,
Գյուղացին դաշտումը.
Մեր կոլխոզի հալը լավ ա,
Հացը բոլ տաշտումը:

Ժամ ու վանքից պրծանք,
Բնակը կյանքից պրծանք,
Կոլխոզնիկի հալը լավ ա,
Պար ու պարաքից պրծանք:

Բնիվա, մեծից պրծանք,
Ծանդը լծից պրծանք.
Զքավորի ջանը ազատ,
Ծեր ու ծեծից պրծանք:

Ասել է 50 տարեկան կիսագրագետ բանվոր (Արթիկում), վանեցի Սաֆար Մեյլանյանը.

ԿՈՒԽԱՌՁԻ

Տեսեք կոլխոզի խմբակը
Վորքան գեղեցիկ է, ընկեր,
Հիանալի աշխատանքը
Մեղրից անուշիկ է, ընկեր:

Միշտ դառած սերմեր են ցանում,
Մաշինայով հռնձ են անում,
Ուրախ, գլխով կալ են տանում,
Վորքան անուշիկ է, ընկեր:

Արա կալ ծեծող մաշինան,
Զկա մի բան նրա նման,
Ասլան-Դավիթնի նման,
Կլանող գազան է, ընկեր:

Արար ու աշխարհ՝ զարմացավ,
Հարուր սեւ քուլաշը կերավ,
Հազար փութ ցորեն դուռ տվավ,
Կեցցեն կոլխոզները, ընկեր:

Ասել է Առարախի շրջանի Ղարազավեան գյուղացի. 45 տարեկան, հաճախեցավ հազիվ գրաճանաչակից Գալստյանը.

ՀԱՐՐԱՆ

— Հարրբան,
— Ջանե ջան:

Կոլխոզնիկ եմ, վար կանեմ,
Յես իմ գլխիս ճար կանեմ.
Անհատ, անճար կը մեռնես,
Խողը կլխիս տար կանեմ:

— Հարրբան,
— Ջանե ջան:

Յես իմ գործով տարված եմ,
Կուլակին կը հարվածեմ.
Հակա, դաշնակ, խրմբապետ,
Կորեք թամբդ իրար խես:

1932 թ. ասել է Կոստյի օրջանի Գոդր գյուղի յիւր.
բնակիչ, բնիկ Նոր-Բայազետի օրջանի Բարխմենկո
գյուղացի, կոլսնեստուրյան անդամ 27 տարեկան
2իլիկ Առաքեղյանը

ԱՐԵՔ ԵՐԺԱՐԻ...

Արեք եթանք բրժարի,
Հես գինաս եք դժար ի.
Ել են ընցավ ու ընցավ,
Ել մեհ չունենք դարդ ը ցավ:

Վավ վոր փախնի, բան չանի,
Ուր ջան իկյա խանչալի.
Ել են ընցավ ու ընցավ,
Ել մեհ չունենք դարդ ը ցավ:

Բամբակը չանար անենք,
Խաղ ասենք, հանաք անենք.
Ել են ընցավ ու ընցավ,
Ել մեհ չունենք դարդ ը ցավ:

Բամբակը քնլ-քնլ անենք,
Շատ ժողեք բոլ-բոլ անենք.
Ել են ընցավ ու ընցավ,
Ել մեհ չունենք դարդ ը ցավ:

Ասել է Դամարյուի օրջանի Հայ Դիլին գյուղացի, 15
տարեկան, կոլսնեստուրյան անդամ Մառն Դարբեյանը
«Մառնի ասելով—սույն» չանիմանները՝ մեկի կամ
մյուսի «խանածը» չեն, այլ կոլսնեստական աշխա-
տանքների միջոցին հորինված բնդհանուր սեղծագոր-
ծություն. մեկը ես է ասում, մեկը—էն. վերջը իբր
հարմարեցնելով լեզվը ամբողջացվում է լեզվ դառնում
բոլորի սեփականությունը»

Չանք. բանահավաքի:

ԲԱՆ ՉՈՒՆԵՍ...

Ժողովներ բամկի քուլաները, յանր, յանր,
 Հա թո խաչեն թուլաները, բան չունես:
 Ժողովներ բամկի ղողանները, յանր, յանր.
 Հա թո խաչեն մաղաները, բան չունես:
 Մեր դուրմանը թող շքի-շքիա, յանր, յանր,
 Մեր դուշմանը թող թոթրիա, բան չունես:
 Բամբակը տանք ֆափիրկային, յանր, յանր,
 Բուրջուշ զլխին թափներ դայան, բան չունես:
 Աշխուր գնե՛ն աղեկ խելք ի, յանր, յանր,
 Աշխուրը կա, մե քշեաք ի, բան չունես:

Ասել է Վաճաղուի եղանի Զոհրաբու գյուղացի 16
 տարեկան կոյսնետունի (կոկեթսունի) Փառո Շան-
 բաղանը:

ԱՐԱՆԻ ՀՈՒՐԸ...

Արանի ջուրը տաք ա,
 Զեռքիս պողպատ ուրաք ա.
 Յուղաշ Հասան, աբլի գնանք բամբակը,
 Աբլի գնանք, թող պագովի կուլակը:

Ուրաքը սրած պիտի,
 Բամբակը ջրած պիտի.
 Յուղաշ Փաթմա, աբլի գնանք բամբակը,
 Աբլի գնանք, թող կատաղի կուլակը:

Բանդ ուղում քոլարկնդա,
 Հնգեր Կարո, գեղախ փամբուղ քախանա,
 Քոռ ոլսուն գյողլարի քեշ քախանա:

Բիր ջութ բաղբանդ ոլայգլում,
 Յաբլմըն կոլարընդա.
 Հնգեր Մարո, գեղախ կոլխող յուլնա,
 Կուրբան ոլում կայմաթընա, կուլնա:

Ասել է Վեդիի եղանի Դավայու գյուղացի, 17 տա-
 րեկան, կոյսնետուրյան անդամ Ռեիկ Ադամանը

ԿՈՒԽՈՋ, ՍՈՎԽՈՋ, ԿՈՄՈՒՆԱ...

Յեւ ախչիկ եմ, ալ կուզեմ,
Գլխիս թիբմա շալ կուզեմ.
Կոլխոզ, սովխոզ, կոմունա,
Մենք ուզեա ենք, թո մընա:

Ես քըշեր լուսնակ քըշեր,
Ձունն եկե, գետին նախշե.
Կոլխոզ, սովխոզ, կոմունա,
Հաստատ մընա, թո մընա:

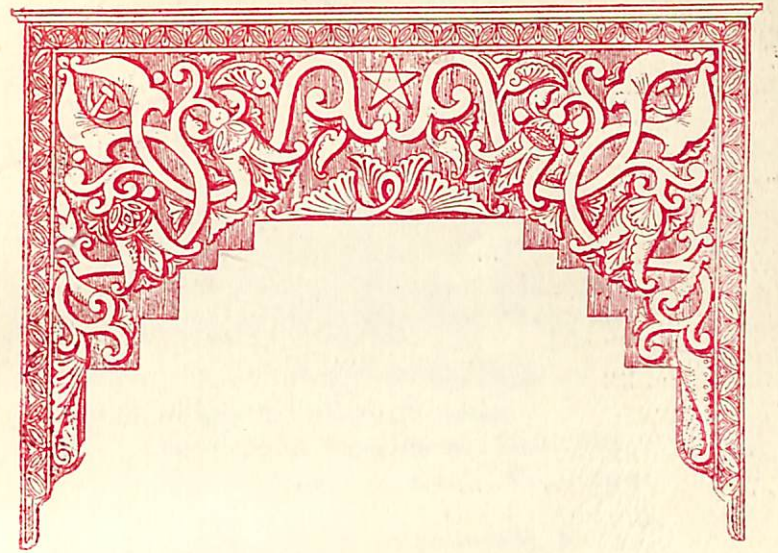
Գլուխս կուրբան կանեմ,
Սե ունքեր, կարմիր թշեր.
Կոլխոզ, սովխոզ, կոմունա,
Աշխարք պունի, թո մընա:

1933թ.ասեկ է Ղամաղուի երջանի Ձոնեալու գյուղացի, 16 տարեկան կոլսնեստունի—կոմյետիստների Փառա Շանթազյանը:

ՊԻՏԱՆ ԽԱՉՈՆ ԿՈՒԽՈՋՈՒՄ

Պիյան խաչոն կոլխոզ մտավ.
Աշխատանքի վախտը եկավ.
Թե՛ գործ տվեք ընձի գորա:
Ասին—մաճ բոնի, վար արա:
—Ձե, գործ տվեք ընձի գորա:
Ասին—քեւա մարկոս արա:
—Ձե, գործ կուզեմ ընձի գորա:
Ասին—բախ առ, եքի փորա:
—Տո՛ հե, մե գործ ընձի գորա:
—Ես ունձ, ես խոտ, յա ջուր արա...
—Ձե, ջանքմ, գործ ընձի գորա:
Քեյա ցախի,
Տավար պախի,
Բոստան շախի,
Միլադ կախի:
—Տո՛ հե, մե գործ ընձի գորա...
Խաղող քաղի...
—Ե՛՛ Ե՛՛, հասանդ գործ՝ ընձի գորա:
Բաս գընա ամբար,
Գինի խըմի,
Խարփի, քընի...
—Շնորհակալ եմ՝
Ա՛յ, ետ գործն ի՛ ընձի գորա...

Ասեկ է Ղամաղուի երջանի Բազենդ գյուղացի, 5-տարեկան Սուսամբար Գաբրիելյանը

ՆՈՐ ԿԵՆՑԱՂ

ԽԻՆԸ ԳՆԱՅ, ՆՈՐԸ ԵԿԱՎ...

Մե յար ունեմ մանկշակի ծաղիկ ի,
Նուշ ը նարաթ, խնձորե ել աղեկ ի.
Խինը գնաց, նորը եկավ, Անուշ ջան,
Մեր քաղցրիկ որը եկավ, Անուշ ջան:

Մե յար ունեմ լման ըռհան-մարդայի,
Վարթի ծաղիկ կոկոմե ել թաղա ի.
Խինը գնաց, նորը եկավ, Կարո ջան,
Մեր ապրելու որը եկավ, Մարո ջան:

Մե յար ունեմ քանց կարաքը խամեղ ի,
Շրվար-միվար միամիտ ի, անմեղ ի.
Խինը գնաց, նորը եկավ, Վարսո ջան,
Մեր կուխողի որը եկավ, յարո ջան:

Ասել է Ղամարուի տղանի Հայ Դվին գուդացի
18 տարեկան Մաֆ Ղարիբյանը:

ՀԻՆ ԱԳԱԹՎ

Հերն ախչկանը կտար մարթի,
Իրարու չեն տեսնի զաթի.
Բա ասեք, ես ել ազանթ ի,
Քոռ ի թե շիլ ի, դարուլ ի:

Մե քաֆթառ, վոր ունենար փող,
Կառներ ախչիկ, իրենին քող.
Տարին անցներ—կմտներ հող,
Քոռ ի թե շիլ ի, դարուլ ի:

Ո՞վ եր նայում էր ու թացին,
Փող չունի՝ չեն տա սիրածին.
Ումն ել վոր տան մաղ կալածին,
Քոռ ի թե շիլ ի, դարուլ ի:

Ասել է Կիրովականի ժողովի Կոյր
գյուղացի Սողո Մեկիմյանը: Ինչի
հարկնովն անհայտ է:

Ե՛՛Լ Ի՛՛Ղ ԿԱՆԵՄ...

Ել իշ կանեմ կտուրը,
Տղաս կտամ մսուրը:
Ուրքիս կոթը վարաղ ի,
Կեթամ կոլխոզն ալաղի:
Աշխուր կանեմ, ինձ կանեմ,
Կեթամ կոլխոզն հունձ կանեմ:
Սաղ դաշտերը բամբակ ի,
Կեթամ կոլխոզ չանաքի.
Չանաք կանեմ չոսսը փուլթ,
Հես գինասեք հանաք ի:
Չոյեն բերին կամիշը,
Եթանք փռենք չամիչը:
Ես շինածդ թախտն ի,
Եքու խոտի վախտն ի:
Բանեք, աշխուր շաս բլի,
Վոր մեր սիրտը դասաղ բլի,
Կոլխոզը արաղ բլի,
Կուրակը բարբաղ բլի...

Ասել է Գամաղուի ժողովի Հայ Գվին
գյուղացի 18 տարեկան Մաֆա Գարի-
բյանը:

Լենինյան ա, Լենինյան ա յարբա,
Զոլի կաքալ, աննըման ա յարբա:

Կոմսոմոլ ա, Լենինյան ա յարբա,
Սարի ջեյրան, աննըման ա յարբա:

Բալշեխի ա, Լենինյան ա յարբա,
Զոլի ջեյրան, դահրաման ա յարբա:

Կարմիր աստղով Լենինյան ա յարբա,
Բըրիգադ ա, աղիդ ջան ա յարբա:

Կոմսոմոլ ա, Լենինյան ա յարբա,
Կարմիր բանակ բալշեխի ա յարբա:

Լենինյան ա, աղիդ ջան ա յարբա,
Բեղը շեկ ա, բալշեխի ա յարբա:

Ախտիվիստ ա, կոմունիստ ա յարբա,
Լենինյան ա, կոմունիստ ա յարբա:

Լենինյան ա, Լենինյան ա յարբա,
Կոմսոմոլ ա, կոմունիստ ա յարբա:

Ասել է Առսարուկի Շրջանի Բյուրական գյուղացի
17 տարեկան Նազիկ Խաչատրյանը:

ՉԵՄ ԱՌՆԻ...

(Ծանր պար)

Երկեն դոժը սալել եմ,

Սլ ձին մեջը կապել եմ.

Չեմ առնի, չեմ առնի կուլակի տղին,

Են տգեղին՝ երկեն բեղին...

Կառնեմ կոմսոմոլ տղին,

Բալլա ցեղին, կնդած բեղին:

Սլ ձին լինչ անի նալը,

Կաշանդն լինչ անի խալը.

Չեմ առնի, չեմ առնի չարչու տղին,

Կարմիր քթին, թուշը գեղին.

Կառնեմ կոմունիստ տղին՝

Պեկըը տեղին, տերը գեղին:

Մտա ետ տունը, մուխ եր,

Մինթանուս թեկեր թուխ եր.

Չեմ առնի, չեմ առնի տերտերի տղին,

Ժամ ասողին, մամի գողին.

Կառնեմ նախագի տղին՝

Են համեղին ու անմեղին:

Ասել է Ղամարուկի Շրջանի Աղբառ գյուղացի
22 տարեկան Նունիկ Խաչատրյանը:

ՋԱՆ ԳՅՈՒԼՈՒՄ...

Մե յար ունեմ բալշէիկ,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Ըմմեն տեղ ել հիշելիք,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան.
Ինք կաշխատի, գինք կուտի,
Ջան գոլում, ջան, ջան:

Մե յար ունեմ կամսոմոյ,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Թուխտ ք նկար, գիրքք բոլ,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:

Մե յար ունեմ կամուսիստ,
Ջան գոլում, ջան, ջան.
Չունի գաղար ու հանգիստ,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան.
Որք գրի խայիր լիստ,
Ջան գոլում, ջան, ջան.
Գեղի մեջ շատ ի խիստ,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:

Մե յար ունեմ պարտիզան,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Գործեր ունի գանաղան,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:
Ընձմեն շատ սիրալի,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Կոլխոզնիկ ե ժրջան,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:

Մե յար ունեմ կոլխոզնիկ,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Բանվոր, խելոք, գեղեցիկ,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան.
Ըսկի բանս պակաս չի,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Դուռ ք տունքս բոլ ու լինք,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:

Մե յար ունեմ հարվածային,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Վոնչ անկերթ ի վոնչ խային,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան.
Ողգա մարթի չի լի,
Ջան գոլում, ջան, ջան,
Բալշէիկ ի շատ կային,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:

1931 թ. ասի ե Ղամարուի Երջանի Ձահարլու գուղացի
16 տարեկան կոմերիսունի Փառա Շահբաղյանը:

ՄԱՐԵ ԽԱԹՈՒՆ

Մարե խաթուն,
 Խանութ խաթուն,
 Հերիք գործից
 Կարվես դուն.
 Կոլխոզ ցանե
 Դաշտեր բիթուն,
 Մեկ յան կառտովի,
 Մեկ յան թութուն...
 Ելի՛, մեկտեղ
 Եթանք դաշտեր՝
 Բախան անենք
 Մեկ յես, մեկ դուն:

Անբան մալ՝
 Լավ չի մարթուն.
 Գիշեր, ցերեկ
 Ընկած ես տուն...
 Դու ջահել ես,
 Խելքդ դարթուն.
 Արի՛ կոլխոզ՝
 Աշխատիր դուն.
 Աշխոր արա,
 Բեր լից քո տուն,
 Կեր, քեֆ արա,
 Տարին բիթուն...

Ասել է 26 ս. գրանաճաչ Նուրիկ Պուրդյանը:

ՀՈՒ Ը ՀՈՒ Ե...

Ջաղացի դուռը տարթ ա,
 Կառուրը լիքը մարթ ա.
 Հոլ ը հոլ ե, վարթի քոլ ե յարբա,
 Վարթի քոլ ե, կոմսոմոլ ե յարբա:

Հրես եկավ իմ յարբ,
 Գոքնոցը լիքը վարթ ա.
 Հոլ ը հոլ ե, վարթի քոլ ե յարբա,
 Վարթի քոլ ե, կոմսոմոլ ե յարբա:

Գուլթանը հաց եմ բերել,
 Բերանը բաց եմ բերել.
 Հոլ ը հոլ ե, վարթի քոլ ե յարբա,
 Ծաղկի քոլ ե, կոմսոմոլ ե յարբա:

Տես--քեզ ենքան եմ սիրում,
 Ձկնով տապկած եմ բերել.
 Հոլ ը հոլ ե, ծաղկի քոլ ե յարբա,
 Ծաղկի քոլ ե, կոմսոմոլ ե յարբա:

1933 թ. ասել է Ղամադուի օրջանի Աղասավան գյուղացի
 55 տարեկան երգչուհի Մալախ Մնո Ղզին: „Տիրապետում ե
 հայերեն լեզվին, գիտե բազմաթիվ „ջանիմաններ“ թե հայե-
 րեն լեզվի բե հրդեհներ“:

Նամոթ. բանահավաքի:

ԿՈՒՍՈՋԻ ԱՂՋԻԿԸ

— Սիրո՛ւն ախչիկ, քեզ սիրեցի
Կոլխոդի կալոււմ,
Խե՛ղ չես գալիս, գնանք Ջագսը,
Ա՛յ դու չար գալու՜մ:

— Յես քեզանից լամիւ եմ սիրել,
Ա՛յ դմբո տղա,
Ջագս եմ գնալու նրա հետ,
Նսոր կամ վաղը:

— Նա բատրակ ա, յես ոջաղ եմ,
Թո՛ղ, ինձի խոսք տուր,
Դու ետ պետք ա լավ հասկանաս,
Ա՛խ, նա սուր, յես ուր:

— Նա բատրակ ա հարվածալին,
Պարզ ու սիրտը բաց,
Դու կուլակի տղա յես ծուլը,
Նենգ ու ծածկված:

— Վա՛յ քեզի պես ախչիկը մեռներ,
Մեր ջանն աղատվեր...

— Վա՛յ քեզի պես տղան մեռներ,
Կոլխոդն աղատվեր:

Ասել է գամարուկի 21 ստեկան իբուս Զովանյանը:

ԲԱՄԲԱԿՆԵՐԻ ՔԱՆՆ...

Դու՛ն սարերի ջեյրան,
Ընի՛մ քեզի հեյրան,
Յե՛ղի ես խոսկ տալիս՝ միասին
Եթանք բազը սեյրան,
Բամբակների քալան, ծիրանների բարըն,
Սանգալներդ սվ ի կարե, իմ կոլխոդնիկ յարըն:

Սարերի կաքամիւ ես,
Դու՛ն չոլերի համիւ ես,
Ընձնե ձեռ չես վերցնում,
Ոնչու՛ն ենքան լամիւ ես,
Բամբակների քալան, ծիրանների բարըն,
Շալ կուռտիկդ սվ ի կարե, իմ կոմսոմոլ յարըն:

Մեռնեմ գոշիդ Կի՛Ս-ին,
Մեռնեմ սաղիդ սիմին,
Յե՛ղի պետք ի քո խերըս գանա
Իմ խորըս խնամին,
Բամբակների քալան, ծիրանների բարըն,
Սապոքներդ սվ ի կարե, իմ բրիգադ յարըն:

Ըստացա նամակդ,
Իմացա ամադդ,
Ճամիկիքը ծաղիկ կը փռեմ
Եկած ժամանակդ,
Բամբակների քալան, ծիրանների բարըն,
Կոմսոնարկադ սվ ի կարե, իմ փեշաքսը յարըն:

Ասել է Դամարուկի օրջանի Գեսսեկն գուդացի 18-
ստեկան Ախուս Բադալյանը:

Հավան չեմ քեզի, ա՛յ տղա,
 Հավան չեմ քեզի.
 Դու ինչի՞ տեր ես, ա՛յ տղա,
 Դու ինչի՞ տեր ես.
 Ընկա սար ը ձոր, ա՛յ տղա,
 Ընգա սար ը ձոր.
 Ճարի կոմսոմոլ, ջան տղա,
 Սիրի կոմսոմոլ:

Վոչ խելք ունեւ դու, ա՛յ տղա,
 Վոչ ել մե ուսում.
 Դարտակ կարաս ես, ա՛յ տղա,
 Դրուստ եմ ասում.
 Ընգա սար ը ձոր, ա՛յ տղա,
 Ընգա սար ը ձոր.
 Ճարի կոմսոմոլ, ջան տղա,
 Առի կոմսոմոլ:

Տախտակա բարակ, ա՛յ տղա,
 Դըլուխտ դդում.
 Ինչքան նապյաթ տան, ա՛յ տղա,
 Մեչը չի մտնում.
 Ընկա սար ը ձոր, ա՛յ տղա,
 Ընկա սար ը ձոր,
 Ճարի կոմսոմոլ, ջան տղա,
 Առի կոմսոմոլ:

Յաբըս կոմսոմոլ, ա՛յ տղա,
 Խո չի քո թայը,
 Քելի խաղա հոլ, ա՛յ տղա,

Գլխիտ դա վայը.
 Ընկա սար ը ձոր, ա՛յ տղա,
 Ընկա սար ը ձոր,
 Ճարի կոմսոմոլ, ջան տղա,
 Առի կոմսոմոլ:

Ասել ե Վաղարշապ : Տի վերաբնակիչ, բնիկ իզգիւրցի:
 55 տարեկան Սանամ Մանուկյանը:

(Ժող. սլաերգ)

Սասսած ծառի բար հմ յհս,
Կոլխոգնիկի յար հմ յհս:

Փեյլասսա ծառի բար հմ յհս,
Կոմսոմոլի յար հմ յհս:

Սաս բախչի բար հմ յհս,
Կոմսոմոլի յար հմ յհս:

Բոյով սալրի ծառ հմ յհս,
Տրաքատրիստի յար հմ յհս:

Վարթի քովի գոլ հմ յհս,
Ընծ ուղղիկն ղուլ հմ յհս:

Ասել է Ղամարուի Կեսաբեն գյուղացի
Էդիսնեստուրյան անդամ, 18 տարեկան Սիրուս Բա-
գավանը:

ԵՏ ՅԱՆԸ ՍՈՒ Ի...

Ետ յանը սուլ ի, են յանը սուլ ի,
Մե յար հմ սիրե, թուեդ կոմսոմոլ ի:

Ետ յանը թեփ ի, են յանը թեփ ի,
Մե յար հմ սիրե, դլուխը կեպի:

Ետ յանը սինի, են յանը սինի,
Մե յար հմ սիրե, տեղովն անգին ի:

Ասել է Ղամարուի Երանի Աղբառ գյուղացի 22
տարեկան Զուրիկ Խաչատրյանը:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿ ՅԱՐԸՍ...

Ախչի, անուանը Մահի,
Ճակատդ բոլոր շահի.
Կարմիր բանակ յարըս բաշվելիկ ա,
Կը թամամի հեղա աշունք, կի՛րիդա.
Մըի ինձի մե պաշ տու,
Ատաված ախպիրըդ պահի.
Մեր դուշմանը դառնա թիքա-թիքա,
Կարմիր բանակ յարըս
Բաշվելիկ ա:

Ուռի ծառը բարցը ա,
Սրտով սիրած քաղցը ա.
Կարմիր բանակ յարըս բաշվելիկ ա,
Բաշվելիկ ա, հեկոդ աշուն կի՛րիդա:
Քեզա նանխ խառցըրա,
Թե վոր չի տա, փախցըրա.
Պոսլոդ քըդակ յարըս բաշվելիկ ա,
Կը թամամի դո բանակիդ կի՛րիդա:

Ախչի, անուանը թեւլի,
Ասկ ու սոյով ես բեւլի.
Թող դաշնակը դառնա թիքա-թիքա,
Կարմիր բանակ յարըս բաշվելիկ ա:

Կարմիր բանակ յարըս բաշվելիկ ա,
Կը թամամի հեկոդ աշունք, կի՛րիդա:

Ասեղ ե Ախսայի եղանի Սոլակ գյուղացի, 18 տա-
րեկան Անուհ Գալստյանը:

ՆԱԽԱԳԱՆ

Մեր գյուղխորհրդի նախագեն
Գլավայի ունի խոսյաթ.
Ել խաբար չի, վոր Լենինը
Մեզի հոսպես չի ավել նասյաթ:

Ասեղ ե Կոսայի եղանի Թեքաբակ գյուղի վերաբնա-
կիչ, բնիկ Նախիջեվանի Ազնաբեդ գյուղացի, 55
տարեկան, Յեղիսաբեր Ավագյանը:

11

ԲԱՌԱՐԱՆ

Աբաղ—չեն, ծաղկած
 Աբեղիկ—անտառապահ, оводчик
 Աբուս—սլաք, ամթ
 Ագաթ—սովորութիւն, ծես
 Ագդա—բուդդա—հատ ու կենտ. վայրիվերո, անկանոն
 Ագար—ցավ, հիվանդութիւն
 Ագդուն—լիւր, ճարպիկ
 Ալագյուղ—գեղաւթ
 Ալալ—քաղհան
 Ալամ աշխարհք—վոզ աշխարհ
 Ալիբալ—անմիջական, շուտ, շտապով
 Ալիու—վեզի փոս կողմը աջողակ
 Ալվալա—վառ կարմիր
 Ախտիվիստ—ակտիվիստ, активист
 Ահլ—ահել, տարիքավոր
 Ադեկ—լավ
 Ամագ—խնամք, հոգատարութիւն. յերախտիք
 Ամա—բայց, սակայն
 Այար—յեթե, թե վոր
 Աննամուս—անպատիւ, անբարոյական
 Աշիւթ—չալ, խտտութիւն
 Աշկարա—ալիսնայտ
 Առ ք հոմուս—պատիւ-բարոյականութիւն
 Ասլանդափլան—հեքիաթային ամենակարգ, ահալի շներ
 Ասկ ու պետ—ազ ու ցեղ
 Ասնավուրք—հայամավուրք
 Ավաղ—ի տեղի, փոխարեն
 Ավալ—առաջ, հնում
 Արան—հարաթվայր, դաշտ
 Աֆիցար—սպա, офицер

Բ

Բաբ—հարմար. համահասարակ
Բաբա—հայր. պապ
Բաբաթ—բաժանանալի, բաժանարար
Բալլադ—բալլադ
Բալլադ—հայտնի, ակնարկ, աչքի ընկնող
Բալլադ—հայտնի, ակնարկ, աչքի ընկնող
Բաբ—խոսք. զրույց. բամբասանք
Բար—պատեղ, բերք
Բարբադ—ավեր
Բարե—գոյն
Բաֆա—հերթ, արեթ. հույս
Բե իլլալ—յերգմանգանց, ուխտագրութ
Բեյլի—տեա՝ բալլադ
Բեհուդա—անմիտ
Բենամու—անբարոյական, անպատիվ
Բեյլ—խիլ
Բեյլա—բաղձան
Բեյլիդա—խոսք
Բեյլիլ—մանրել, կտոր-կտոր անել
Բեյլ—պիտակավուն
Բեյլ Ե Բեյլիդա—լիտաս
Բեյլ—պատարի. ավելորդ. զուր
Բեյլալ—ջանել, պատանի

Գ

Գաթի ծագիլ—ծագիլի տեսակ
Գաթմալա—ճիւղտի տեսակ
Գաթդան—թիկունք. մարմին
Գաթալ—լուծողականի բույս
Գա—հրէն, ան
Գաթա—համեմատ, համապատասխան
Գաթա—կերպարանք
Գաթալ—ծագիլի տեսակ
Գաթալ—զնգակ
Գաթման—հույս, սպասելիք
Գաթալալ—արեւածագիլ

Գ

Դաթաթ—յեկամուտ, ԴՈՒՈՒ
Դաթ—դրա. նրա
Դաթա-դիվան—դատ և դատաստան

Դաթաթալ—թափառական
Դաթալան—հրապարակ, ասպարեզ
Դադ—այնտեղ
Դանգ Ե Դաթալ—գլխացավանք, ձանձրութ
Դաթ—դանիլ
Դեթ—դեղ
Դեթալ—կերպարանք
Դեթ ու Դեթան—համատ ու խիղճ
Դեթան—գոտաստան
Դեթ—վոզ, բոլոր
Դեթ—կուրծք
Դեթալ—ունեցվածք, հարստություն, կայք
Դեթ—վորտեզ
Դեթալ—այսուհետեւ, այնուհետեւ
Դեթալ—շղի
Դեթ—ուղիղ, հարթ
Դեթան—ուղիղ, հարթ
Դեթաթ—այս անգամ

Զ

Զաթի—հենց
Զալ—դահլիճ, 3A3A
Զալ—համազարկ
Զալալ—խիտ չար, անողորմ
Զահաթ—նեղություն
Զահան—ժամանակ
Զահալ—հարուստ, ունեւոր
Զալ—զոռ-ուժ
Զալ—նարտախաղի վոսկրյա խորանարդները. հաջողություն
Զալթիլ—խիլ, բռնագրավել
Զալ—բռն, անտաշ, կոպիտ
Զալալ—շրջել, զբոսնել, թափառել
Զահ—միտ
Զիլ—ուժգին
Զիլաթ—աչքաբաց, ճարպիկ
Զահ—վոզ, բոլոր
Զահան—ամառանոց
Զահալ—ուժեղ. հարուստ
Զահալ—սերունդ
Զիլիդ—առողջ

Եթի—այգի

Ը

Ըշկալ—նայել, գիտել

Ընծի—խնծ

Ըռազվեակա—հետախուզութիւն, разведка

Ըռնդիկ—գեղեցիկ, սիրուն

Ըռուզգար—ժամանակաշրջան

Ըտույլ—աթոռ, ступа

Ք

Քաղիլ—բարակ

Քալանչիլ—կողոպտող

Քանք—տեսակ

Քամահ—ազահութիւն, ակորժակ

Քամմըզ—մաքուր, ամբողջ

Քայ—համահավասար, հավասար

Քայֆա—խումբ

Քաւան—բաղն

Քաւազ—կշեռք

Քափուզ—աքացի, վոտքի հարված

Քեխ—դեպի

Քիւրմա (շալ)—Քիւրմանի շալ

Քիքա-թիքա—պատառ-պատառ, կտոր-կտոր

Քոբա—քնով լիցի, բնավ

Քոհնաթ—նախատինք

Քովչիլ—հարկաբաշխում

Քորդեւ—թողնել

Քուլա—շան լակոտ

Քումբան—վարտիկ

Ի

Իզ ք թող—հեռք

Ինգլիզ—անգլիացի

Իշթար—ինչպես, ինչ կերպ, ինչ ձևով

Իրեսփոխ—յերեցփոխ

Իրիշկեւ—հայել, գիտել

Լ

Լաճ—տղա, արու զավակ

Լայադ—վայել

Լահառ—լիր, անդամ

Լափ—բոլորովին, ամբողջապես

Լիլ—հեղեղատ, ցեխ

Լիխկայան—լիկկայան

Լհեր—վերժակ

Լորազ—պարծենկոտ

Լոթոած Բերան—Բերան Բաց, մեջ ընկան

Մ

Մարարդան—լուր տանող, մասնիչ

Մադար—հաղար

Մաթուն—կին, տիկին

Մալխ—մաքուր, ազնիւ

Մալիւր—ալեռ

Մամ—անփութ, անվարժ

Մայաթ—բոժոժի թիւ

Մայիւր—հարչուր

Մանդակ—վիհ, փոս

Մաս Բաղա—պարտեզ, ընտիր պարտեզ

Մավալ—զահիրա

Մափարական—հափտար, հափտարութիւն

Մեյլի—բակականաչափ

Մզմաթքար—ծառայող

Մոզան—ցորենի քաղված (հնձած) արաբ

Մոշ—լավ. քաղցր. դուրեկան

Մոշա կառավաթ—մեծ մահճակալ, кровати

Մորոտ—գեղեցիկ

Մուդա—հուզա

Ն

Նեկ—շնչ

Ն

Նաժ—թելի կապ, կծիկ

Նամիշ—յեղեղն

Նայաուտ—պահաբան

Նանավ—տոտ

Նաշանդ—գեղեցիկ, սիրուն

Նանցիլար—գրասենյակ, канцелярия

կարթ—խաղաթուղթ, карты
 կաս—գրամարկդ, касса
 կեղտոտ մեշ—անբարոյական
 կլիվերէլ—գլխի վրա դալ, գլխովնէն թալ
 կյատա—գաթա, կարկանդակ
 կնդեւ—խուզեւ
 կոյունուք—կոնյակ, коньяк
 կոշալը պլոռշա—կոպիտ, անձոռնի
 կոսկերնատ—կոսկերատիվ
 կոսծ—գործ, աշխատանք
 կոտ—գանդ
 կոտոշ—պող, յեղջուր
 կուռտիկ—բաճկոն, куртка
 կուռտիշկա—տես՝ կուռտիկ
 կուրբան—մատաղ

Հ

Հաղիւր—պատրաստի
 Համամ—բաղնիք
 Հայա—պատիւի, ամոթխածութիւն
 Հայիֆ—վրեժ
 Հառեջ—տաջ
 Հասանդ—հեշա, դյուրին
 Հասկյամի—հատարան, скамейка
 Հավա—յեղանակ, կլիմա
 Հավայի—անտեղի, դուր
 Հարամի—ավաղակ, ուրիշ աշխատանքի արդյունքը վայելող
 Հար դամ—ամեն անգամ
 Հարիվ—տես՝ հայիվ
 Հեմալ—ինչպես, ինչ կերպ
 Հեյրան—մատաղ
 Հեքյալ—վզից կախելու հմայիլ
 Հյուրմաթ—պատիւի, հարգանք
 Հորի—ինչի, ինչու համար
 Հուշտ անեւ—հալածեւ, խրատեցնել
 Հուրյաթ—ազատութիւն

Ձ

Ձի—իւն

Ղ

Ղաբուլ—ընդունելի

Ղալը—կեղծ
 Ղահրաման—հերոս
 Ղամար—ողնական
 Ղամ—դուստ—հոգս ու մտորմունք
 Ղայա—ժայռ
 Ղայդա—յեղանակ, ձի
 Ղաշխա—սխալակոյ
 Ղարազ—վերջնական, թշնամանք
 Ղեյրաթ—ջանասիրութիւն
 Ղլալ—չալ, գիրուկ
 Ղոզա—բամբակի բացված կոկոնը
 Ղոսջ—քարքարուտ

Ճ

Ճան—վեգ
 Ճավկոր—հովկուր
 Ճիժ—յերեսա, մանուկ
 Ճիլվէլ—թեքվել, հակվել
 Ճոչ—մեծ, ահագին. ավագ

Մ

Մագեթ—կուպր, мазут
 Մագ կարած—լերբ
 Մալ—հարստութիւն, ունեցվածք
 Մախլուխ—ժողովուրդ, հասարակութիւն
 Մահանա—պատրվակ
 Մաղարա—այր
 Մայիֆ—կույր, խեղճ
 Մաշ—լոբու տեսակ
 Մաշինա—մեքենա
 Մարզա—կանաչեղենի տեսակ (ռեհանի համի)
 Մարիֆաթ—շնորհք
 Մաքյա—յեղիպտոսացորեն
 Միլադ—խաղողի կախան
 Մինա—թանկագին քար
 Մինթանա—կանադի հնաձե շրջագրաստ
 Միրզա—գրագիր
 Մխտառ—զգվելի, արգահատելի, դարշելի
 Մըկա—հիմա, այժմ
 Մհալ—գալառ
 Մոշա—անտառ
 Մուշտարի—հաճախորդ

Յաղ ու յաղ—ստար, կողմնակի
 Յալանչի—խարեբա
 Յան—կողմ
 Յաշմաղ—բերանակապ
 Յարալ—արգյոք
 Յար ք յաթաղ—անկողին
 Յեթիմ—փորբ
 Յենգի—նոր
 Յեսիբ—գերի
 Յորդաշ—քնկեր

Նահլաթ—անեծք, նախատինք
 Նամուսըյաշ—պատկազաց
 Նաշար—խեղճ, անճար, զրկված, աղքատ
 Նասյաթ—կաակ
 Նափար—քնտանիք, շունչ

Շալլաղ—յեմիշի վատ տեսակը
 Շախկուլաթ—շոկոլադ, ШОКОЛАД
 Շամաթա—ազմուկ
 Շայկա—խումբ, шайка
 Շաշ տալ—մատնանշել, ցույց տալ
 Շառքաղ—կովարար
 Շառթ ք շառ—դատ ու վճիռ
 Շենլիգ—հասարակություն
 Շիվան—սուգ, բաց
 Շիվար—մոլորված, անճար
 Շհար—քաղաք
 Շոշ—խճուղի
 Շուխ—լավ, զվարթ, կենտախինգ

Ողգյա—ջուլ, հատուկ
 Ողուլ—աղա, այ աղա
 Ողլուշաղ—կին, քնտանիք, գերդաստան
 Ոյաղ—այեղ, արթուն
 Ռնչուն—զրա համար, այդ իսկ պատճառով
 Ռջաղ—քնտանիք, գերդաստան, տուն

Ուզես ենք—ուզում ենք
 Ումուլ—հույս, ապավեն
 Ունձ—հունձ
 Ուր—յուր, իրեն
 Ուրբաթխոս—չխոսկան, լուռ ու մունջ

Չաթու—թուխ, պարան
 Չայլան—թեյաման, чайник
 Չանգյալ—կես, պատառաքաղ
 Չանթա—պայուսակ, առկրակ
 Չարխաթեշ—շարխած
 Չախուկ—շատաղ, արագ
 Չլտեկ—մերկացնել
 Չլսո—խնչպես
 Չունքի—վարդահետ, քանի վոր
 Չուրի—մինչև, մինչև վոր

Պալ—ժայռ
 Պախ—բահ
 Պգոդ—հետք
 Պճառ—պաղտնց, մի քիչ
 Պլջիկ—բջիջ
 Պիլան—հորբեցող, пильна
 Պինդ ք պիլար—ամուր
 Պուճուճակ—ծոծրակ
 Պրախոդ—շողենավ, парход
 Պրիկաշչիկ—գործակատար, приказчик

Ջեյրան—յեղնիկ
 Ջեյրանո—տես՝ Ջեյրան (փաղաքշակահանավ)
 Ջերգյա—շարք
 Ջլավ—սանձ
 Ջլու—հաջողակ
 Ջլշանդամ—դժոխք
 Ջուխտ—զույգ
 Ջուհար—գոհար
 Ջուջու—հավի ճուռ
 Ջուռա—տեսակ

Ռ

Ռեանչալար—յերկրագործ
Ռինդ—տես՝ ընդդիմ

Ս

Սաբաբ—պատճառ, գործապատճառ, առիթ
Սաբիբ—տես՝ սաբաբ
Սաբր անել—սպասել, համբերել
Սադ—վողջ, ամբողջ
Սադմաց—սաղմոս

Սավայի—բացի, դատ, շոկ
Սարսաղ—հիմար, ապուշ

Սաֆա—քեֆ, ուրախութիւն

Սել—սայլ. հեղեղ

Սթաբ լինել—տեղավորվել, հանգստանալ, դադարել

Սիթամ—աղետ, դժբախտութիւն

Սիմ—լար (աղեղի, յերաժշտական գործիքի և այլն)

Սկեբ—ընկղմվել լոկ, պապանձվել

Սուգիա—գատաժող, СУДІЯ

Սում—գրամագլուխ, СУММА

Սֆաթ—դեմք, յերես

Վ

Վաթան—հայրենիք, ծննդավայր

Վախուկ—վախկոտ, յերկչոտ

Վախտ—ժամանակ

Վերանա—ավեր, անմարդարնակ

Վեր ու դիր—նիստ ու կաց

Տ

Տակետակ—խորամանկ

Տար անել—(հողը)—հողը թուժն անել

Տել—վեր

Տեղք ը տեղ—տեղովը, տարողջովին

Տերվանք—տերեր

Տկոզ—տկոթ, մերկ

Տոլ—թեթևութիկ

Տրինգ—լրիվ

Յ

Յեպ—շղթա, цепь

Փ

Փախան—փախչող, խույս տվող

Փայա—գոմ

Փայա—սրունք

Փարդա—վարագույր, ըող

Փառ ու փառաշ—փառավար

Փեյվաստ—պատվաստ

Փեշա—արհեստ

Փեշաբար—արհեստավար

Փոզդուն—ավերված, քանդված, քայքայված

Ք

Քաղցու—քաղցից, սովից

Քաշքաշան—քաշքշոց, քաշքշուկ

Քարթու—հին, հնացած

Քավթառ—պառավ, ծերունի (արհամարհական խոստով)

Քյաֆլը—դաժան, անողորմ, թշնամի, վոսոխ

Քյաբար—խորոված

Քյամբխվել—դժբախտանալ, ավերվել

Քյանց—ինչպես, Վոնց վար

Քյասար—կտրճ ճանապարհ, կտրած

Քյար անել—ոգտվել, շահել

Քելա—արի, գնա

Քյուլ—թուփ (բամբակի և այլն)

Քյոհնա—հին, վաղուցվա

Քյոմազ—ոգնական, ոգնութիւն

Քյոշ—քոշ

Քյուլաշ—հնձած հասկ

Քյուլլի—բոլոր, վողջ

Քրֆել—հայհոյել

Ֆ

Ֆադիր—չքավոր, խեղճ, տղբատ

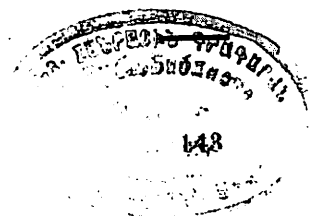
Ֆրանգ—ֆրանսիացի

Ֆանդ ը ֆել—հնարք և խորամանկութիւն

Ֆրանգի—ֆրանսիական. ընտիր

Ֆարման—հրաման

Ֆաֆիրկա—ֆաբրիկա, фабрика.

ԲԱԺԻՆՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

Էջ

1. ԱՌԱՋԱԲԱՆ	5—6
2. ԼԵՆԻՆ	7—26
3. ՍՏԱԼԻՆ	27—48
4. ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ԳՈՎՔ	49—61
5. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՈՒՎՆԵՐ	63—73
6. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ	75—94
7. ԿՈԼԽՈՋԱՅԻՆ ԿՅԱՆՔ	95—109
8. ՆՈՐ ԿԵՆՑԱՂ	111—129
9. ԲԱՌԱՐԱՆ	131—143

11

Գլավիկի լիազոր ն—3509, պատկեր—124, տպած 3000
Արտագրության է հանձնված 1938 թ. փետրվարի 22-ին:
Ստորագրված է տպագրության 1938 թ. մարտի 31-ին:

ԳԻՆԸ 6 Ռ.

АРМЯНСКИЙ СОВЕТСКИЙ ФОЛЬКЛОР
Изд. Института Истории и Литературы Армянской ССР
Ереван — 1938

37847

